

LÆRERVEJLEDNING

Det tredje øje

Her er filmene i lærer-universets filmbank

Find dem, og se dem på 2015.u-landskalender.dk

FILM FRA DANIDA

TAG MED TIL NEPAL (07:52)

Introduktion til Nepal. Tag op i bjergene, til storbyen Kathmandu og det frodige lavland.

NEPALS NATUR (03:53)

Oplev Nepals storslåede og varierede natur i bjergene og i lavlandet.

NEPALS BØRN (03:46)

Find ud af, hvordan en almindelig dag er for børnene i bjergene i det vestlige Nepal.

LIVET I NEPAL (02:08)

Filmen giver eksempler på, hvad man lever af, når man bor i bjergene og i storbyen i Nepal.

KIM LANGER OM DET TREDJE ØJE (02:31)

Elevbogens forfatter, Kim Langer, fortæller om sit arbejde med at skrive ”Det tredje øje”.

TÆL TIL 10 PÅ NEPALESISK (00:34)

Fem børn tæller til 10 på nepalesisk.

SÅDAN HILSER MAN I NEPAL (00:26)

Namaste: Børn i bjerglandsbyen viser, hvordan man hilser på hinanden på nepalesisk.

LÆR AT SPILLE CHUNGI (00:30)

Se, hvordan man kan spille bold med en håndfuld elastikker. Filmen er et uddrag af Nepals børn.

SKOLEN I BJERGENE (02:06)

Tag med børnene i skole i Nepals bjerge. Filmen er et uddrag af Nepals børn.

FILM FRA DR

Rejsebamsen Sofus i Nepal:

SOFUS BESØGER DARSHANA OG UNISHA

De to piger fra bjergene laver selv dukker, og holder te-selskab med dem. Men først skal de finde de rette blade at lave te af. Deres bedstemor hjælper dem.

SOFUS BESØGER SHARAP

Munkedrenge Sharap bor på et kloster, og Sofus er munk for en dag. Han er med Sharap i skole, ude at lege og i templet for at bede.

SOFUS BESØGER CHANDRA

Chandra bor ved floden. Hun skal lave mad til familien. Med en veninde prøver hun at fange fisk, og de går ud for at høste grøntsager.

SOFUS BESØGER ISHAN

Ishan bor i Kathmandu. Han tager Sofus med i skole. Ishan skal læse højt i klassen for første gang. De lærer også om klasseregler og leger.

Ultra nyt special:

NEPALS GLEMTE BØRN I BJERGENE

I de vestligste bjerge i Nepal bor et nomadefolk, der om vinteren må bo i telte nede i dalene. De er fattige og har ingen gode skoler. Ultra Nyt besøgte de glemte børn i bjergene.

DAGEN, HVOR VERDEN RYSTED

Nepal blev ramt af et kraftigt jordskælv i 2015, som ændrede mange børns verden for altid. Men nepaleserne er i gang med at rejse sig igen. Ultra Nyt har besøgt Kathmandu for at se, hvordan man genopbygger et land.

Tilbage til Nepal med Joakim:

Lige før jordskælvet i 2015 besøgte Joakim Ingversen unge nepalesiske sportstalenter og konkurrerede mod dem på deres hjemmebane. Nu tager han tilbage igen for at finde ud af, hvad der skete med de børn, han mødte.

DANSEREN

Joakim forsøger at finde den 12-årige danser Shristi, som for lærte ham nepalesisk folkedans. Danseskolen siges at være lukket, men hvad er der blevet af Shristi?

GAMEREN

Joakim vender tilbage til den internetcafe, hvor han spillede LOL med gameren Samyak. Mange af computerne blev ødelagt af jordskælvet, men har livet ændret sig for Samyak?

SKATEREN

Joakim vender tilbage til den skatehal, hvor han sidst så den 13-årige skater Sanish. Sanish overlevede, men en af hans bedste venner fra skatermiljøet mistede livet under jordskælvet.

CRICKET-SPILLEREN

Det 11-årige talent Deepak udfordrede Joakim i en af Nepals største sportsgrene, cricket. Joakim vil se, om jordskælvet har ændret Deepaks liv og drøm om at blive professionel.

FILM FRA CARE

Musikvideo:

NEPAL-RAP MED PER VERS

”Langt ude i nutiden”: Sprogtroldmandens rap om livet for danske og nepalesiske børn.

Ekstra film til ”Venner”:

Ekstra film til undervisningen om de fire børn fra ”Venner” på hjemmesiden.

MØD BJERG-PIGEN MAMATA (08:59)

Mød Mamata og hendes familie, der bor langt oppe i Himalaya. Se, hvad man spiser til morgenmad i Nepal, hvad Mamatas favorit-legetøj er bygget af, og følg hendes gåtur over bjergene, når hun skal i skole.

MØD BJERG-DRENGEN ARJUN (07:42)

Højt oppe i Nepals bjerge bor Arjun med sin familie i et stort hus. Arjun er glad for at gå i skole. Han har nemlig mange venner, som han kan lege med, når der er frikvarter.

MØD MIGRANT-DRENGEN GOKUL (06:48)

Gokul bor i telt om vinteren, når der er for koldt i landsbyen på bjerget. Hans bedste ven er Namdul. De leger meget af dagen, men Gokul har også pligter. F.eks. at hente brænde.

MØD MIGRANT-PIGEN PUJA (08:10)

Om vinteren bor Puja med familien i en lejr i lavlandet, hvor de kan finde mad til dyrene. Mød Pujas familie, og se, hvad Puja laver.

Hjemmesiden ”Venner”

Kom helt tæt på fire nepalesiske børn

Inde på U-landskalenderens hjemmeside (2015.u-landskalender.dk) finder du en ganske særlig sektion i år – ”Venner”. Den omfatter en række ganske små film.

Fire børn med forskellige vilkår

Her kan eleverne lære to piger og to drenge fra de barske bjergegne i det vestlige Nepal ekstra godt at kende og følge dem i deres dagligdag. To af børnene bor fast i den lille landsby højt oppe i bjergene. De to andre bor også i landsbyen, men kun om sommeren – om vinteren må de flytte langt ned i dalene og bo i telt for at familiens dyr kan få mad.

Vennebog, film og tekster

I ”Venner” har hvert af de fire børn deres egen forside, som leder hen til flere tematiske undersider: Hver af dem har en vennebog, hvor de kort beskriver sig selv. Siderne giver et overbliksbillede af, hvor børnene bor og en ganske kort introduktionsfilm. Og så har de nogle artikelsider med uddybende tekster, småfilm og billedserier om børnenes liv.

Kan bruges på to niveauer

Teksterne er rettet til 3. og 4. klasse, men eleverne i de mindre klasser kan også være med ved at se film og billeder. Det tværfaglige undervisningsforløb (se side 45) bruger dette materiale fagligt i opgaver til Dansk, Natur/teknologi og Billedkunst.

”Venner” er produceret af CARE Danmark i samarbejde med Børnenes U-landskalender.

Det tredje øje

LÆRERVEJLEDNING

Af: Michael Larsen

Foto: Jeppe Gudmundsen-Holmgreen

Design og Layout: Morten Bak

Redaktion: Christian Vaabensted

Bogen handler om hverdagens Nepal – ikke jordskælvets

Materialet til Børnenes U-landskalender i 2015 handler om det almindelige liv i Nepal. Det handler ikke om jordskælvets eller om genopbygningen, der nu ved udgivelsen er i fuld gang.

Børneliv i storbyen og i Himalaya

Den 25. april og 12. maj 2015 blev Nepal ramt af voldsomme jordskælv. 14 distrikter i de centrale og nordlige dele af landet blev hårdt ramt. Mere end 8.800 mennesker omkom, 16.000 blev såret og over 500.000 huse blev ødelagt.

Vi rejste rundt for at samle viden og optage fotos og film til årets materialer, lige inden katastrofen ramte. Derfor vil eleverne opleve livet i storbyens og de fjerne bjerges Nepal, sådan som det var – og som det vil blive igen.

Årets projekt gennemføres som planlagt

I Kathmandu blev mange historiske bygninger ødelagt – og mange almindelige menneskers boliger. Ved redaktionens slutning er den nepalesiske regering, donorer, NGO'ere og masser af frivillige nepalesere i fuld gang med at genopbygge ødelagte hjem, offentlige bygninger og anden infrastruktur.

De fattige og isolerede bjergområder, som vi også følger i materialet og som i år får hjælp fra U-landskalenderen, blev forskånet for skader. Derfor gennemføres årets hjælpeprojekt til gavn for bjergbørnene som planlagt.

DR viser landet før og efter

DR's filmhold rejste også rundt lige inden jordskælvene. Men de rejste til Nepal igen i august. Derfor bliver nogle af årets film til U-landskalenderen lidt anderledes end før. Eleverne kommer her til at kunne opleve livet både før og efter jordskælvets. DR laver også en børnerettet reportage om selve jordskælvets, så det kan tages op i undervisningen, hvis du vil.

Indhold

Fakta om Nepal:

- 6** Nepals historie
- 10** Hinduismen og kasterne
- 14** Kathmandu
- 16** Bakker og bjerge
- 18** Terai – det tropiske lavland
- 20** Livet i Nepal
- 26** Årets projekt: Himalayas glemte bjergbørn
- 28** Pujas liv i lejren
- 30** CARE Danmark i Nepal

Lærervejledning:

- 32** Sådan bruger du materialet
- 36** Så enkelt laver eleverne fotohistorier
- 38** Fotohistorier – trin for trin
- 40** Tre temaer til fotohistorier
- 42** Dansk: forslag til litteraturfagligt forløb
- 44** Natur/teknologi: forslag til naturfagligt forløb
- 45** Tværfagligt: forslag til forløb om “Venner”

NEPALS HISTORIE

– fra monarki til republik

Nepal har en lang og rig kulturhistorie, som man tydeligt mærker overalt i landet. Det gælder særligt i Kathmandudalen, hvorfra kongerne har regeret i over 2.000 år. Mange af dalens gamle templer og paladser tog desværre skade eller blev ødelagt under jordskælvene i 2015.

Lichavi-dynastiet

I ca. 1.000 år herskede Kirati-folket i Nepaldalen – det område, der i dag kendes som Kathmandudalen. Man ved kun lidt om Kirati-dynastiet, fordi det invaderende lichavi-folk, der omkring år 300 kom fra det nordlige Indien, slettede næsten alle spor efter dem. Derfor regnes Lichavi-dynastiet som Nepals første statsdannelse. De regerede i Kathmandudalen fra omkring år 300 til midten af 700-tallet.

Lichavierne introducerede hinduismen og kastesystemet, og perioden anses for en gylden tidsalder, der lagde grunden for nepalesisk kunst og kultur. Et eksempel er templet Changu Narayan, som blev opført helt tilbage i det 5. århundrede. Store dele af templet blev ødelagt under jordskælvet i april 2015. Under Lichavi-dynastiet blev Nepal samtidig et vigtigt forbindelsesled mellem Tibet og Sydasien.

Thakuri-dynastiet

Lichaviernes æra endte og blev erstattet af ca. 400 års Thakuri-dynasti. Perioden var præget af ustabilitet og krige mod invasionsstyrker, hvorfor perioden er kendt som Nepals sorte middelalder. Thakuri-kongen Gunakama Deva grundlagde byen Kantipur, der senere blev til Kathmandu.

Malla-dynastiet

Malladynastiet overtog magten omkring år 1200 og regerede helt frem til 1769. Fra slutningen af 1400-tallet blev dalen delt op i tre bystater, der alle blev

regeret af Malla-slægtninge: Kathmandu, Patan og Bhaktapur. De tre byer eksisterer stadig i dag.

Disse tre små kongeriger konkurrerede om at opvise det ypperste inden for kunst og arkitektur. Til gengæld betød opdelingen og rivaliseringen, at Malla-slægten ikke greb chancen for at indlemme områderne omkring Kathmandudalen, mens tiden var gunstig. I de barske og svært fremkommelige bakker rundt om dalen var der nemlig opstået små kongedømmer, som var begyndt at røre på sig.

Shah-dynastiet – og gorkhaerne

En af disse lokale konger, Prithvi Narayan Shah, besteg tronen i byen Gorkha i 1743. Han var fra første færd fast besluttet på også at indtage den rige Nepaldal. Over en årrække lagde han med sin hær en ring omkring hele dalen.

Til sidst bad Malla-konger og briterne i Calcutta om hjælp. Briterne sendte over 2.000 soldater, men de nåede ikke længere end til det ufremkommelige lavland, hvor en stor del af styrken bukkede under for malaria. De berømte soldater fra Gorkha – der nu kendes som gorkha-krigerne – nedkæmpede resten af de britiske soldater. Herefter var det nemt for Prithvi Narayan Shahs styrker at erobre både Nepaldalen og store dele af de landområder, der i dag er Nepal. Hermed var den moderne nepalesiske stat grundlagt – og med Kathmandu som hovedstad.

Gorkhaliernes erobringer fortsatte i begyndelsen af 1800-tallet sydover til Terai (Nepals varme lavland). Det førte til Den britisk-nepalesiske krig fra 1814 til 1816. Briterne var overlegne i antal, men gorkha-krigerne var på hjemmebane og svære at overvinde. Briterne vandt dog til sidst, og konflikten endte i en fredstraktat, hvor en stor del af Terai blev indlemmet i Indien. Samtidig fik briterne som det første land en repræsentation i Kathmandu.

Ghurka-krigernes frygtløse indsats gjorde stort indtryk på briterne. Så stort, at både Indien og England stadig i dag har hver sit regiment af ghurka-soldater fra Nepal – som har mottoet ”hellere dø end at være kujon”.

Ranafamilien og Nepals nyere konger

Efter årtiers blodige stridigheder internt i kongehuset udråbte den unge officer Jung Bahadur Rana, efter en reel massakre på magtelite i 1846, sig selv til førsteminister og øverstkommanderende for hæren. Han indsatte sin familie i vigtige stillinger og gjorde både sin egen og deres stillinger arvelige.

Ranafamiliens monopol på magten holdt helt indtil 1951, hvor der kom en revolution mod regimet. Nu fik Nepals konge magten tilbage efter blot at have været en kransekagefigur for Ranaerne.

Kong Mahendra afholdt parlamentsvalg i 1959, men spændingerne mellem kongen og den nye førsteminister, B.P. Koirala fra partiet Nepali Congress (NC), udviklede sig til åben konflikt. Koirala blev arresteret sammen med det meste af NC's ledelse.

Kongen udpegede nu selv sin regering – efter af han havde opløst parlamentet og forbudt politiske partier. Kongehuset havde igen mulighed for at styrke sin position. I 1961-62 blev det såkaldte panchayat-system indført, et særligt politisk-administrativt system af landsbyråd, som skulle fungere uden partier på både by- og distriktsniveau.

Systemet skabte korruption og satte hele Nepals udvikling i stå. Efter flere oprør i Kathmandu i slutningen af 1970'erne blev systemet sat til folkeafstemning. Demokrati eller panchayat?

Valgresultatet gav et snævert flertal til det gamle system, og utilfredsheden i befolkningen – og undertrykkelsen af den – voksede op gennem

1980'erne. Det kulminerende med et voldsomt oprør i 1990, hvor et stort antal demonstranter blev skudt ned i Kathmandus gader.

Jana Andolan – Folkets Bevægelse

De begivenheder førte til, at kong Birendra gik med til at reformere monarkiet.

Nepal skulle fra nu af have en konstitutionel monark, mens den udøvende magt skulle ligge hos folkevalgte repræsentanter. Der blev afholdt valg i 1991, men det unge demokrati fik hurtigt problemer, fordi omfattende korruption og politisk kaos svækkede tilliden til landets politikere. Situationen bevirkede at maoisterne etablerede sig i de fattige nepalesiske landsbyer.

Væbnet konflikt

Det maoistiske oprør brød ud i 1996 og varede i næsten 10 år. Maoisterne kunne nemt gemme sig i Nepals uvejsomme terræn. De fik massiv støtte af lokalbefolkningen i landdistrikterne, som længe havde følt sig undertrykt.

Mange oprørssoldater blev dog rekrutteret ved tvang og dødstrusler. Maoisterne tvang fattige familier til at give deres soldater mad, husly og penge. Mange af oprørerne var under 18 år, og større skoleelever blev tvunget til at deltage i 'informationsmøder' om maoistisk politisk filosofi. På den anden side arresterede hæren og Nepals politi folk alene på mistanke om sympati for maoisterne. Ofte var det

nok, at familien havde givet maoisterne husly – også selvom de var blevet tvunget til det.

FN vurderer, at det maoistiske oprør – også kaldet Jana Andolan, Folkets Bevægelse – kostede 12.000 mennesker livet og fordrev over 100.000 mennesker fra deres hjem. Både oprørsbevægelsen og regeringshæren udførte systematiske krænkelser af menneskerettighederne, bl.a. udstrakt brug af tortur og bortførelser.

Konflikten – og de uhyrligheder befolkningen blev udsat for – sidder stadig i dybt i nepaleserne.

Massakren på paladset

Den 1. juni 2001 greb den 29-årige kronprins Dipendra et maskingevær og udryddede 10 medlemmer af kongefamilien i paladset i Kathmandu, inklusive sin far, kong Birendra, sin mor, søster og bror. Til sidst skød han sig selv. Spekulationerne om motivet er mange, men den mest almindeligt accepterede er den, at kronprinsen myrdede sin familie i fuldskab og frustration over, at han ikke kunne få lov til at gifte sig med den kvinde, han havde udset sig.

Enden på monarkiet

Nu overtog Gyanendra tronen, broren til den myrdede kong Birendra.

Han var i forvejen ikke videre populær blandt nepaleserne, og hans popularitet blev ikke bedre af, at han i 2005 opløste Nationalforsamlingen og udnævnte sig selv som den udøvende magt.

Han mente ikke, at politikerne var i stand til at nedkæmpe maoisterne.

Desuden fængslede han demokratisk valgte ledere, journalister og menneskerettighedsaktivister og satte dermed en effektiv stopper for ytringsfriheden og den politiske opposition. Allerede året efter måtte han dog efter massive protester i hele Nepal genindsætte parlamentet.

Maoisterne og regeringen indgik samme år en våbenhvile, og i januar 2007 gik maoisterne med i en overgangsregering. Maoisterne blev også det største parti ved et valg i april 2008, og et af det nye parlaments første opgaver blev at indføre republikken, hvorved Kong Gyanendra blev afsat. Med hans afgang sluttede 240 års monarki i Nepal. Ved valget i 2013 gik maoisterne dog igen kraftigt tilbage.

Enighed om ny grundlov

Nepal har siden de historiske begivenheder i 2008 befundet sig i et politisk og udviklingsmæssigt limbo. De politiske partier og regeringer har i de seneste syv år forsøgt at nå til enighed om ny grundlov. Stridighederne har især handlet om at fastlægge en ny føderal struktur med nye provinser og om at udforme et nyt regeringssystem og valg-system. Det ser dog nu omsider ud til, at de største politiske partier er nået til enighed, så Nepal kan få vedtaget en ny forfatning og begynde at få den implementeret i hele landet.

De oldgamle tempelområder er en levende del af Kathmandu, hvor man også kan få repareret sit tøj.

Et typisk træskærerarbejde fra tempelområdet Patan Durbar Square, hvor en stor del af de gamle bygninger blev ødelagt under jordskælvne i foråret 2015.

Det buddhistiske Swayambhunath-tempel ligger højt over Kathmandus skyline og kaldes også for Abetempet. Templet blev delvis beskadiget under jordskælvne.

HINDUISMEN OG KASTERNE

Både hinduismen og buddhismen sætter tydeligt præg på Nepal. Over 80 procent af de 29 millioner indbyggere er hinduer, mens der er en stor minoritet på otte procent, der er buddhister. Ca. fire procent bekender sig til islam, og en halv procent er kristne.

Hinduisme og buddhisme lever fredeligt sammen i Nepal. De bruger endda hinandens templer til ritualer, og der er kun meget sjældent religiøst betegnede sammenstød. Det siges, at hvis man spørger en indbygger i Kathmandudalen, om hun er hindu eller buddhist, vil hun formodentlig blot svare ”Ja”.

Her er nogle af de vigtige begreber i hinduismen.

Dharma

Dharma er den kraft, der opretholder samfundet, får græsset til at gro, solen til at skinne og giver mennesket mulighed for at handle moralsk. Hvad der er moralsk, er dog ikke ens for alle. Man har forskellige forpligtelser og ansvar alt efter alder, køn og social position. Hver enkelt har altså sin egen dharma.

Karma

Hinduer tror, at mennesket genfødes, og at ens karma afgør, hvordan man genfødes. På sanskrit betyder karma ”handling”. Begrebet dækker over, at enhver handling har en konsekvens. Gode handlinger, som er i overensstemmelse med dharma, vil få positive konsekvenser, mens handlinger, der strider imod dharma, vil have den modsatte effekt.

Samsara

Samsara betyder ”kredsløb” eller ”livshjul” og dækker over, at mennesket fødes, dør og genfødes i en uendelighed. Drivkraften i livshjulet er karma.

Målet for en hindu er at blive frigjort fra samsara og blive ét med Brahman – den guddommelige kraft. Denne befrielse kaldes moksha.

Køerne er hellige for hinduer. Derfor får de lov til at gå frit omkring overalt i Kathmandus tætte trafik.

Hver morgen samles familierne om hjemmealteret for at udføre puja. I denne familie er det elefantguden Ganesh, man først og fremmest beder til.

Puja

I de fleste hjem er der et husalter, hvor familierne samles for at udføre puja – et ritual, hvor man tilbeder en eller flere guder. Man skal stænke gudebilledet, offergaverne og sig selv tre gange med vand.

Offergaverne kan bestå af blomster, røgelse, lys eller frugt. Ved ritualet smøres en rød pasta på statuen eller billedet af guden, og familiemedlemmer får en rød plet i panden – en *tika* eller *bindi* – som et tegn på guddommelig tilstedeværelse.

Et husalter kan være alt fra et helt rum til et enkelt billede af en gud. Typisk udvælger familien en enkelt af hinduismens mange guder. Egentlig bør man gennemføre puja tre gange om dagen, men ofte nøjes familierne med et morgenritual. Det kan enten gøres derhjemme eller i et tempel.

Hinduernes guder

Hinduismen er polyteistisk, altså en religion med flere guder. Spørger man en nepalesisk hindu, hvor mange guder der findes, får man vidt forskellige svar. Nogle af de klassiske svar er 33 eller 330 millioner. Der er tre hovedguder: Brahma (skaberen), Vishnu (opretholderen) og Shiva (ødelæggeren).

Brahma

Brahma er skaberen. Navnet er en afledning af Brahman, den guddommelige kraft. Det er sjældent,

at hinduer direkte tilbeder Brahma. Han har skabt verden, så han har jo allerede opfyldt sin funktion.

Vishnu og Shiva beder Brahma om at skabe hele universet i begyndelsen af hver ny verdensperiode. Så opretholder Vishnu det, og Shiva ødelægger det.

Brahma har fire hoveder, der kigger i hver sin retning. Han har også fire arme, hvori han holder forskellige ting, blandt andet Vedaerne, der er de ældste hellige skrifter. Brahmas ridedyr er en gås eller en svane, som hedder Hamsa.

Vishnu

Vishnu opretholder dharma, og han viser sig ved at inkarnere sig, når verdensordenen er i fare. Indtil videre har Vishnu vist sig i ni inkarnationer, blandt andet som Krishna og som Buddha. Den tiende inkarnation kommer ved verdens undergang.

Også Vishnu har fire arme med nogenlunde faste attributter: En diskos, en konkylie, et scepter og en lotusblomst. Sommetider er den ene af hans højre hænder tom og holdes i en velsignende gestus med håndfladen ud mod beskueren.

Vishnus ridedyr er fuglen Garuda. Vishnus hustru er Lakshmi. Hun er lykkens og skønhedens gudinde.

Shiva

Shiva er ødelæggeren, der destruerer verden, så der kan skabes en ny. Han er dæmonisk og guddomme-

lig, han er grusom og mild, han ødelægger, og han er en kilde til liv.

Gennem sin kosmiske dans bestemmer Shiva verdensgangen, og til sidst ødelægger han hele universet.

Shiva er modsætningernes gud. Han repræsenterer både streng askese og seksuel kraft. Som asket sidder han med korslagte ben med en række karakteristiske attributter: en trefork, slanger og leopardskind.

I Shiva-templerne repræsenteres han ofte af en linga – en fallossøjle, som symboliserer frugtbarhed og skabende kraft. Shivas ridedyr er tyren Nandi. Hans kone hedder Parvati, og sammen har de to sønner: Ganesh og krigsguden Skanda.

Ganesh

Ganesh er en af hinduismens mest populære guder. Han er en lille tyk dreng med elefanhoved. Det fortælles, at Shiva ved en fejl kom til at hugge hovedet af sin søn, Ganesh. Da han opdagede fejltagelsen, lovede han at give ham hovedet fra den næste, han mødte, og det var altså en elefant.

Ganesh rydder forhindringer af vejen. Derfor anråber hinduer ham, før de begynder på noget nyt. Mange hellige skrifter og mange ritualer indledes med, at man påkalder sig hans velsignelse. Man ser ham også ofte ved indgangen til et hus.

Den røde plet i panden kaldes en bindi eller en tika. Den er et tegn på guddommelig tilstedeværelse. Den viser, at personen er hindu - og den symboliserer også det tredje øje, som skuer indad.

Buddhismen

Der er mange buddhister i Nepal, og deres stupaer, bedemøller og bedeflag ses overalt. Buddhismen er en af verdens ældste trosretninger. Den opstod for ca. 2.500 år siden. Man regner med, at der nu findes ca. 300 millioner buddhister i verden. De fleste bor i Sydøstasien, men buddhismen er også blevet populær i Europa og USA.

Livet og lidelsen

Buddha er en historisk person og hed egentlig Siddhartha. Han var en rig prins fra byen Lumbini, der i dag ligger i Nepal. Hans rigdom gjorde ham ikke lykkelig. Han afskrev livet som prins, og gennem lang meditation blev han åndeligt oplyst. Buddha betyder netop ”Den oplyste”. Han var også meget påvirket af den lidelse og det liv hos almindelige mennesker, han oplevede omkring sig.

At Buddha blev ”oplyst” betyder, at han gennemskuede livets mysterier og fik et klart og rent sind. De grundlæggende sætninger i Buddhas lære (dharma) er:

- Livet indebærer lidelse.
- Lidelse skabes af selvishhed.

For at fjerne lidelse er det nødvendigt at opgive selvisk begær og lidenskab.

Meditation og hellige skrifter

Buddhismen har ikke en ”Bibel”. Men den har store samlinger af skrifter, bl.a. med Buddhas visdom og læresætninger. Nogle buddhister vælger at blive munke eller nonner. Hver dag går de rundt for at samle mad og almisser – og mediterer og studerer de hellige skrifter. Der er tre store retninger i buddhismen: De to største retninger er Mahayana-buddhismen (også kaldet ”Det store hjul”) og Hinayana-buddhismen (”Det lille hjul”). Den tredje og mindre kaldes Vajrayana (tibetansk buddhisme). Det er den retning, Dalai Lama tilhører.

Kastesystemet: fra høj til lav

Nepals hinduistiske kastesystem inddeler folk i kaster, som man fødes ind i. Nederst er de ”urørlige”, der også kaldes dalitter eller kaste-løse. Øverst er brahminerne, der oprindeligt var præsternes kaste. Desuden har mange fra højlandet en højere status end dem fra lavlandet.

Selv om diskrimination ud fra kaste og etnicitet har været forbudt i Nepal siden 1962, er der stadig dybe sociale forskelle mellem de højere kaster og de laveste. Mange steder jages dalitter væk fra landsbyens fælles vandhane eller må ikke spise i nærheden af folk fra høje kaster. Og vil man gifte sig med en fra en anden kaste, kan man være nødt til at flygte for at undgå fordømmelse.

Mange udviklingsprojekter støtter dalit-organisationer og netværk, der arbejder for dalitters rettigheder. Det anslås, at 13-25 procent af Nepals befolkning er dalitter, men de ejer kun cirka én procent af landbrugsjorden.

Pashupatinath er et af de helligste templer i Nepal. Det ligger ved Bagmati-floden i Kathmandu. Her kremes mange døde hver dag.

Dagen lang stiger røgen op fra talrige ligbål langs flodbredden, hvor familierne samles for at udføre den rituelle kremation af deres døde.

Traditionen byder, at det er familiens ældste søn, der skal sende afdøde sikkert afsted ved at tænde bålet.

KATHMANDU

– ældgammel by med store udfordringer

Kathmandu er mere tæt pakket med bygninger og monumenter af særlig historisk og kulturel helhedsværdi end næsten alle andre byer i verden. For turister har det i sig selv gjort byen til lidt af et eventyr at besøge.

Ikke mindre end syv monumenter i Kathmandu og dalen lige omkring byen er optaget på UNESCO's Verdensarvsliste: Det gælder både de store buddhistiske stupaer (templer) Svayambhunath og Boudhanath, de gamle hinduistiske tempel-områder Pashupathinath og Changu Narayan og de tre såkaldte Durbar Squares i Kathmandu og nabobyerne Patan og Bhaktapur; en Durbar Square er et gammelt kongepalads og området lige omkring med små templer og andre smukke bygninger.

Det særlige ved de mange bygningsværker er, at de sjældent er gemt væk og gjort til museer med "Berøring forbudt"-skilte.

I Kathmandu er de en levende del af bybilledet og er stadig integreret i hverdagslivet. Blandt andet kremerer man stadig sine døde ved Pashupathinath-templet på åbne ligbrændingsplatforme, hvorefter asken hældes i Bagmati-floden.

Og ved Svayambhunath-stupaen, der ligger med udsigt over byens tage, tænder munke og almindelige buddhister hver dag smørlys, drejer bedemøller og udfører ritualer. Mange af de gamle templer er blevet ødelagt eller meget beskadiget i forbindelse med jordskælvne i april og maj 2015.

Boom i befolkningstal

Der bor omkring 2,5 millioner mennesker i Kathmandudalen. Heraf lever lidt over en million i selve hovedstadsområdet.

I de sidste 20 år har dalen oplevet en massiv befolkningstilvækst.

Mange søgte tilflugt i hovedstaden under det maoistiske oprør fra 1996 til 2005, andre er kommet hertil for at finde arbejde. Byens befolkningstal vurderes at være steget med ca. 50% alene i perioden 2001-10.

Befolkningsekspllosionen har betydet, at uplanlagte og dårligt opførte bebyggelser og hele byområder er skudt op rundt om den gamle by.

Alarmerende høj luftforurening

Kathmandus infrastruktur er imidlertid ikke fulgt med den store tilflytning, hvilket har haft store konsekvenser for byen og dens indbyggere.

Det har ført til en voldsom stigning i antallet af biler, motorcykler, skrotklare taxaer, minibusser og de trehjulede tempo'er, der hver dag kæmper sig vej igennem byen.

De store veje er asfalterede, men ikke helt ud til kanten. Derfor hvirvles jord og vejstøv fra rendestene op og blander sig med partiklerne fra benzin og dieselos. Og fordi byen tilmed ligger i en "gryde" omkranset af bjerge, så holdes smoggen i nogle perioder af året nede i dalen.

Luftforureningen er derfor en af de højeste i verden og ca. fem gange så høj, som da Paris lukkede ned for biltrafikken i juni 2014. Mange af byens indbyggere går derfor ikke ud uden at have en maske på.

Så meget hverdag er luftforureningen blevet i Kathmandu, at maskerne kan købes i mange forskellige farver og designs.

De hellige floder renses op

Affald er et andet meget synligt tegn på overbefolkningen. Byen har et system for affaldshåndtering, hvor husholdningsaffaldet bliver hentet og kørt ud

Kathmandus fattigste står i kø for at hente vand ved det gamle tempelområde, Patan Durbar Square.

Plastaffald er en stor kilde til forurening af Kathmandus floder. Familier i slummen kan tjene lidt ved at samle og sælge plasten.

Luftforureningen fra trafik og støv er så massiv i Kathmandu, at mange indbyggere har maske på, når de går ud i byen.

Det er nemt at fare vild i de trange smågader i Kathmandu. Men det er også en spændende og farverig by at gå på opdagelse i. Overalt er der ganske små butikker, skrædderier og gadekøkkener.

på store lossepladser, men det dækker langt fra alle dele af byen. En stor del af byens affald – og indholdet af kloakkerne – ender derfor i de to hellige floder Vishnumati og Bagmati, som løber igennem byen.

Både regeringen og private organisationer har dog sat sig for at gøre noget ved problemet, og hver uge samles frivillige for at fjerne affald fra floden, så vandet igen kan flyde frit.

Rent drikkevand er ikke en selvfølge

Der findes flere måder at skaffe sig rent drikkevand på i Kathmandu.

Den ene er den offentlige forsyning, som består af flodvand, der kommer fra bjergene, og som kan

bruges som drikkevand, når det er blevet rensat.

Den anden er det grundvand, man selv kan pumpe op fra undergrunden. De, der har råd til at investere i et pumpeanlæg, har som regel vand nok. Vandet opbevares så på taget i store tanke, som er forsynet med et primitivt rensningsanlæg. Problemet med de private grundvandsboringer er, at grundvandsspejlet falder, og så er man nødt til at bore endnu dybere for at få en sikker forsyning.

En tredje løsning er at købe rent drikkevand fra private leverandører.

Alle de, der ikke har adgang til de muligheder, må nøjes med at opsamle regnvand eller stille sig i kø med dunke i den gamle bydel ved et af udsprin-

gene fra det vandsystem, som blev etableret under Malla-dynastiet for over 300 år siden.

Elektriciteten er rationeret

Strømsvigt er også en helt naturlig del af hverdagen i Kathmandu.

Vandkraftværkerne, der forsyner byen med elektricitet, kan ganske enkelt ikke levere strøm nok til den voksende befolkning. Derfor har man indført et system, hvor der lukkes ned for strømmen på bestemte tidspunkter af døgnet i to til fire timer af gangen. Mange har derfor anskaffet sig en diesel-generator, som de starter op, når der slukkes for strømmen.

BAKKER OG BJERGE

Bjerglandsbyen Jugada ligger i Bajura-distriktet i regionen Far West – den del af Himalaya-bjergkæden, som ligger længst mod vest i Nepal. Det er i dette område, elevbogens fortælling udspiller sig.

Mange af de bjergbilleder, som eleverne ser på U-landskalenderens website er taget i Bajura-distriktet. Det er også i dette område, at CARE Danmark vil bruge overskuddet fra lågekalenderen til at hjælpe bjergbørnene.

Landsbyer uden bilvej

I lige linje er der blot 950 kilometer fra Kathmandu til landsbyen Jugada i Bajura-distriktet, men det tager tre hele dage at rejse dertil.

Den rejse giver et godt billede af, hvor isoleret Nepals fjerne områder reelt ligger.

Først må man flyve en times tid med et lille fly fra Kathmandu til provinsbyen Dhanghadi, der ligger i den vestlige del af Terai (lavlandet).

Herfra går det bogstavelig talt op ad bakke i bil på stadig mindre vedligeholdte og smallere bjergveje. Det er ikke en køretur for folk med sarte nerver. De ”rigtige” bjerge – bjergkæden Himalaya med de majestætiske, sneklædte tinder – får man først øje på efter lang kørsel, højere og højere op i de bjergrige egne.

Vejen slutter i Martadi, der er hovedbyen i Bajura-distriktet.

Et par drenge fra bjerglandsbyen Jugada konkurrerer om, hvem der kan holde chungu'en længst i luften. En chungu er en lille bold lavet af et bundt elastikker. Det spil er meget populært i Nepal.

Tidligt om morgenen går kvinderne med tunge kurve på ryggen fra Jugada til hovedbyen Martadi. En vandring på tre timer hver vej - i hvertfald for en europæer i god form og uden tung bagage. Her kan de afsætte deres afgrøder på markedet.

Det er primært kvindernes job at så og høste urter og grøntsager på de talrige, frugtbare terrasser, der er gravet ud i de stejle skråninger rundt om landsbyerne i bjergene.

Herfra må man vandre videre til fods i tre timer, før man omsider er fremme i Jugada, hvor der bor et par tusind mennesker.

Nogle landsbyer i bjergene ligger endnu mere isoleret og kræver meget længere vandring.

Kvindernes dag starter grytidligt

For de fleste af kvinderne i en typisk landsby som Jugada starter dagen allerede ved firetiden om morgenen. Da tager de store kurve med frugt og grøntsager på ryggen og går ned til markedet i Martadi for at afsætte dem til lokale handlende.

Kvinderne er tilbage i landsbyen over middag, hvor de går i gang med at forberede aftenens

måltid. Ud på eftermiddagen er det tid til at høste til næste dags tur til markedet. Da vi besøger Jugada i marts, vokser der både blomkål, gulerødder, ærter og andre grøntsager på de små markterrasser, og længere oppe på bjergsiden vokser der både appelsiner og citroner.

Skolebørn med blomster i håret

Omkring klokken otte mødes børnene fra landsbyen og går sammen op til skolen, som ligger på en bakketop på den anden side af dalen. De fleste har skoleuniformer på, og pigerne har blomster i fletningerne. De 300 elever og deres lærere samles på pladsen foran de lave skolebygninger, inden

eleverne i en drenge- og en pigerække går hen til klasselokalerne.

Her i Jugada er de heldige at have en ret velfungerende skole. Lærerne her har i modsætning til mange andre landsbyskoler i Nepal en læreruddannelse bag sig. Man har endda fået indrettet et lille, nødtørftigt computerlokale. Her står to gamle pc'er og en overhead-projektor.

Bajura-distriktet er et af de mest udviklede distrikter i Nepal, og netop derfor fokusere flere internationale organisationer på at hjælpe i dette område, hvor de i samarbejde med lokale kræfter har sat fokus på kvinders selvstændiggørelse, bedre dyrkningsmetoder og uddannelse.

TERAI

– det tropiske lavland

Det er nok de færreste, der forbinder Nepal med næsehorn, elefanter og tigre, men faktisk består den sydlige del af Nepal af skove, savanner og sumpområder. Hele denne del af Nepal er et tropisk lavland, der kaldes Terai.

Terai udgør mindre end 20 % af Nepals areal, men er i dag landets mest tætbefolkede. Her ligger mere end en million landbrug, hvor der hovedsageligt dyrkes ris, men der er også plads til andre afgrøder på de 1,4 mio. hektar land, som også er Nepals mest frugtbare jord.

I byerne i lavlandet, især i Biratnagar, ligger også størstedelen af landets industriproduktion, blandt andet en stor produktion af mursten.

Teglværksarbejderne er typisk sæsonarbejdere, der kommer rejsende fra landsbyer oppe i bjergene, hvor de efterlader deres familier for at kunne sikre en indkomst. Mændene bor ofte på teglværket under elendige vilkår.

Lavlandet var helt indtil 1950'erne et skovdækket

område, der var frygtet og berygtet som næsten umuligt at bebo på grund af den meget udbredte malaria.

Men afskovning og bekæmpelse af malaria ændrede området totalt på få årtier, og det førte til en massiv udvandring fra bjergene ned til det frodige lavland.

Krybskytteri

I lavlandet findes flere store nationalparker. De mest kendte af dem er Chitwan og Bardia. Skiftende konger har gennem tiden yndet at tage på jagt efter de store dyr i lavlandet. Krybskytteri har været et stort problem og er det stadig – især på næsehorn.

Det største indhug i bestanden af næsehorn foregik under borgerkrigen, hvor regeringen trak sine soldater ud af reservaterne og dermed gav krybskytterne frit spil.

I Bardia, der ligger i den vestlige del af Terai, blev næsehornet næsten udryddet. I dag er det lykkedes

at få bestanden til at vokse igen i Chitwan, og for turisterne er det nu muligt at komme tæt på næsehornene i den tætte skov på ryggen af en elefant.

Lumbini – Buddhas fødested

En af de store verdensreligioner udspringer fra Lumbini i Nepals lavland.

Det var nemlig her, Buddha blev født. Navnet Buddha betyder "den oplyste", og til sin død udbredte han sin lære om at komme fri af den evige sjælevandring. Målet i buddhismen er at opnå fuld oplysning, det vil sige nirvana, en sindstilstand, hvor jordisk begær ikke længere trænger sig på.

Efter mange århundreder i glemsel fandt den tyske arkæolog Alois Anton Führer i 1895 rester af et tempelområde og en sandsten, hvor Buddhas fødsel er afbildet. I dag er Lumbini et stort parkområde, hvor flere buddhistiske lande har opført templer, klostre og stupaer. Lumbini er også en af de fire vigtigste pilgrimsdestinationer for buddhister.

Mange af verdens buddhistiske samfund har opført imponerende bygninger i det enorme tempelkompleks ved den hellige by Lumbini, hvor Buddha er født.

Tidligere gjorde malaria det umuligt at leve i det varme og sumpede lavland. I dag er sygdommen stort set udryddet her i Nepal.

LIVET I NEPAL

Økonomi

Nepal er blandt verdens fattigste og mest uudviklede lande. Omkring 25 % af befolkningen lever under fattigdomsgrænsen, og landet er dybt afhængigt af "remitter", altså de penge, som sendes hjem til Nepal af nepalesere, der arbejder i udlandet. Mange mænd må nemlig forlade familien og rejse udenlands for at finde arbejde. De penge udgør nu omkring 20 % af BNP.

Landbruget står for 1/3 af BNP og opretholder livet for mere end 70 % af befolkningen. Industrien er ikke så udbygget og udfører hovedsagelig forarbejdning af landsbrugsprodukter som f.eks. jute (en slags bast), sukkerrør, tobak og korn. Der findes også en produktion af tæpper og tekstiler, cigaretter, cement og mursten.

Nepalesisk økonomi står over for mange store udfordringer, blandt andet efterdønningerne af jordskælvne i april 2015, en ustabil politisk situation og en underudviklet og dårligt vedligeholdt infrastruktur af veje og transportmidler.

Omvendt har Nepal også et stort og uudnyttet potentiale for at producere vandkraft, der er en stor og billig arbejdsstyrke og adgang til de enorme indiske og kinesiske markeder.

Mange etniske grupper og sprog

Der bor ca. 29 millioner mennesker i Nepal (2014).

Ligesom landets geografi er også befolkningen præget af store modsætninger. Gurkha-kongen, Prithvi Narayan Shah, som samlede landet i 1760'erne, beskrev Nepal som en have, hvor der voksede fire kaster og 36 etniske samfund.

Man kan ikke med 100 procent sikkerhed fastslå antallet af de forskellige grupper i det nepalesiske samfund, blandt andet fordi der ikke er enighed om definitionerne, men der anslås nu at være omkring 60 forskellige kaster og etniske grupper og 20 større

Indbyggerne i Martadi er samlet til fest for den lokale radiostation Radio Bajura. Kvinder og mænd sidder på hver sin side af festivalpladsen.

sprog. Der findes imidlertid også opgørelser, som anslår, at der er 60 levende sprog. For at gøre det mere overskueligt kan de mange etniske samfund deles op i tre befolkningsgrupper:

- **De indo-nepalesiske folk** bor mest i lavlandet og er nord-indiske af udseende. De har lys hud, og deres sprog og dialekter stammer fra hindi.
- **De tibetanske folk** bor i bjergene og er mongolske af udseende. Deres sprog er af tibetansk-burmesisk oprindelse.
- **Newarerne** er betegnelsen for den største befolkningsgruppe i Kathmandu-dalen. Deres sprog er også tibetansk-burmesisk.

Ca. halvdelen af befolkningen bor i de ofte svært tilgængelige bjergegne, men de højeste kaster af hinduer og newarerne bor nede i Kathmandu-dalen og dominerer samfundslivet både politisk, økonomisk og kulturelt.

Selv om newarerne kun tæller godt en million mennesker eller under 5 pct. af den samlede befolkning i Nepal, har de meget stor indflydelse, fordi magten i høj grad er centreret omkring hovedstaden Kathmandu.

Drengemunk til morgenbøn i et af Kathmandus buddhistiske templer

Korn kan godt vokse på de små marker langt oppe i den tynde bjergluft. Hvede og hirse er nogle af de vigtigste afgrøder for bjergbønderne.

Det er sin sag at transportere varer gennem Kathmandus snævre gader. Nogle bruger æsel, en trehjulet tempo - eller formår at flytte imponerende mængder på en cykel.

Nordpå mod grænsen til Tibet dominerer folkene sherpa og bhotia, som er af tibetansk herkomst. I mellemområdet hører grupperne newar, sunwar, rai, limbu, magar, gurung, thakali og tamang hjemme. Og nede i lavlandet findes især indiske folk og flere lokale folkeslag.

Der findes kun en enkelt togstrækning i Nepal, så det meste af varetransporten foregår på vejene i farverige lastbiler.

Klima

Klimaet skifter fra subtropisk i lavlandet til polar-klima højt oppe i bjergene.

Langt størstedelen af den nedbør, der falder i Nepal, falder fra juni til september. I disse måneder rammer monsunen landet – det er fugtige vinde, der blæser ind over Nepal.

Nedbøren varierer ikke kun med årstiderne. Der falder også langt mere nedbør mod øst end mod vest. Nedbøren kommer, når de varme vinde fra øst presses op over Himalaya-kædens tinder, mens nedbøren aftager, efterhånden som vindene blæser hen over den vestlige del af landet. Derfor er der et meget tørt klima i de nordvestlige egne.

Transport

Nepal har kun én international lufthavn, Tribhuvan Airport. Den ligger i Kathmandu. Den eneste landingsbane til store fly er ret kort, så det er afgørende, at sigtbarheden er god, når flyene bevæger sig ned i dalen for at lande. Ofte må indgående fly i dårligt vejr cirkle rundt og vente på opklaring eller lande i en nærliggende lufthavn uden for Nepal for at vente på bedre vejr.

Nepal har mange små, lokale lufthavne, men de er alle kun beregnet til små passagerfly. Flyafgange i bjergområderne må også jævnligt aflyses – nogle gange i dagevis – på grund af vejret. Flyulykker i Nepals bjergområder er ikke ualmindelige på grund af de vanskelige flyveforhold og mangelfulde sikkerhedsprocedurer.

Da Nepal heller ikke nogen jernbaner – bortset fra en 59 km lang strækning i lavlandet – så må al varetransport foregå med lastbiler på de lange stræk mellem øst og vest og med traktorer i bakke- og bjerglandskaberne. I regntiden kan det være en risikabel affære at køre i bjergene, fordi jordskred gør de smalle og ofte dårligt vedligeholdte veje usikre at færdes på.

Turisme

Turismen er en af Nepals vigtigste indtægtskilder. Landets storslåede naturområder er kendt som et af de bedste steder at trekke i verden. Desuden er Kathmandu både eksotisk for turister og giver et historisk og kulturelt vingesus med sine gamle templer og paladser, og endelig er de store nationalparker i både bjergene og i lavlandet i sig selv et besøg værd.

I 2013 besøgte knap 800.000 landet. Det var en stigning på 32 % sammenlignet med tre år tidligere. Hvad jordskælvne i 2015 kommer til at betyde for turismen er det endnu for tidligt at spå om, men der er grund til at frygte, at branchen vil opleve et hårdt tilbageslag i de kommende år.

Skole og uddannelse

Nepals uddannelsessystem er et af de yngste i verden.

Da landet i 1951 lagde Rana-dynastiet bag sig, gik der kun 9.000 elever i landets 300 grundskoler. De, der kom i skole, var alle børn af Nepals politiske elite. Men i dag er virkeligheden helt anderledes. Nu er der cirka 27.000 offentlige skoler, der tilsammen har cirka 4,4 mio. elever. Dertil kommer de mange private skoler, hvor cirka hvert femte barn går.

Der er sket store fremskridt i skolesystemet alene gennem det sidste årti, men der er også stadig meget betydelige udfordringer.

Hvert år besøger mange turister de store naturområder i det nepalesiske lavland. Her er det krokodillesafari i nationalparken Chitwan.

Skolen i Jugada ligger på en bakketop med udsigt til de sneklædte tinder. Frikvarterer bruges på at spille volleyball eller til at lave lektier i. Ofte er det varmere herude i solen, end inde i det uopvarmede skolerum.

Himalaya i solnedgang. Bjergkæden rummer mange af de højeste bjerge i verden, blandt andet verdens højeste bjerg, Mount Everest. En rejse i bjergene er barsk, men også både smuk og virkelig storslået.

Langt de fleste børn starter i skole. Og ser man på alle grundskolens årgange (1.-8. klasse), går næsten 86 procent af alle børn i skole. Men mange forlader grundskolen før tid, og kun halvdelen færdiggør deres skolegang. Hvert år er der også mange børn, som må gå om. Det høje frafald og de mange omgængere er nogle af de største udfordringer, og de har rod i fattigdom, mangel på lærere og det forhold, at mange skoler stadig er dårligt fungerende.

Grundskolen er gratis i Nepal, men på nogle offentlige skoler skal børnene bære skoleuniform, hvilket er en stor udgift for fattige familier.

Det er også målet at gøre uddannelsen på "secondary level" (9.-12. klasse) gratis. Det giver nemlig de unge adgang til videregående uddannelser.

For familier i fjerntliggende og underudviklede områder kan det dog være svært at se værdien af uddannelse, når jorden skal dyrkes, og hverdagen kun består af hårdt fysisk arbejde.

Sundhed og sygdom

En tredjedel af befolkningen er underernærede, og halvdelen af alle Nepals børn under 5 år er undervægtige. Det giver i sig selv store sundhedsproble-

mer – i et land, hvor flertallet hverken har adgang eller råd til at komme på hospital eller til lægen.

Dertil kommer, at der mange steder er en udbredt mangel på viden om hygiejne, meget ringe sanitære forhold og begrænset adgang til rent drikkevand. Det giver også gode betingelser for spredning af sygdomme.

Menneskehandel

Menneskehandel – eller trafficking – er blevet et stort problem i Nepal.

Hvert år forsvinder tusindvis af nepalesiske kvinder og børn, der enten er blevet lokket, solgt af forældre eller bortført for at leve en slavelignende tilværelse som prostituerede, tiggere eller tvangsarbejdere.

En stor andel af de bortførte sendes til Indien og til Mellemøsten. I Indien er nepalesiske kvinder i høj kurs som prostituerede på grund af deres lysere hud. Handlen kan foregå nogenlunde risikofrit, fordi Nepals langstrakte grænse til Indien er uden grænsekontrol.

Nogle gange lykkes det at hente kvinderne hjem, hvor de bliver hjulpet med rehabiliteringsprogrammer, men det er kun en brøkdel, der når så langt. I

marts 2015 kunne avisen The Himalayan Times f.eks. fortælle, at politiet havde arresteret et organiseret netværk af menneskehandlere i Kathmandu. Under dække af at arbejde i rejsebranchen havde de i årevis lokket unge kvinder med visum og arbejdstilladelser til bl.a. en række afrikanske lande.

Menneskehandlerne har gode arbejdsbetingelser i et fattigt land som Nepal, hvor løfter om et bedre liv kan lokke kvinderne til at tage chancen.

Udviklingsbistand og nødhjælp

Nepal har været et prioritetsland for det danske udviklingssamarbejde siden 1989, og Danmark åbnede ambassaden i Kathmandu i 1991.

Danmark er også et af de lande, som fortsatte sin indsats i Nepal under den 10 år lange borgerkrig mellem maoisterne og regeringen.

I dag er fokusområderne for den danske udviklingsbistand til Nepal fred, menneskerettigheder, demokrati og god regeringsførelse, bæredygtig energi og inklusiv vækst. Danmark har også tidligere ydet bistand til bl.a. skovbrug, naturressourceforvaltning, uddannelse, mejerier og miljø.

Blandt de mange initiativer, Danida har støttet gennem tiden, er bl.a. udbredelsen af uafhængige lokalradioer og aviser, så også folk i de fjerne regioner har kunnet følge med og tage del i landets demokratisering. Støtten er blandt andet givet til uddannelse af journalister og til indkøb af nødvendigt udstyr.

Danmark har i mange år gjort en betydelig indsats for at bidrage til Nepals opbygning af et bedre skole- og uddannelsessystem – bl.a. med særligt fokus på at sikre mere og bedre skolegang til pigerne.

Danmark har f.eks. bidraget til uddannelse af mange af Nepals lærere, til undervisningsmaterialer, udvikling af selve skolesystemet og et forbedret curriculum, skolelegater til piger fra etniske minoritetsgrupper og en række andre initiativer.

I forbindelse med jordskælvene i foråret 2015, ydede Danmark 33,5 millioner kroner til den første fase af nødhjælpsarbejdet. Pengene blev givet til FN-organisationer og danske NGO'er til at sikre

ofrene for jordskælvet de mest basale fornødenheder såsom mad, rent vand og livreddende medicin.

Mad

Nepalesisk mad er både præget af indisk og kinesisk madkultur.

Et typisk måltid er linsesuppe med ris (dal bhat) med tarkari – en grøn sovs lavet af spinat – pickles og det runde brød, roti. For mange nepalesere er der dal bhat på menuen hver dag livet igennem.

En anden populær ret er momos (herhjemme bedre kendt som dumplings), der er små dejpuder med fyld af grøntsager eller kød. Momos kan både dampes og dybsteges i olie.

Til maden kan man drikke en kop te (chiya), der ofte er kogt med bøffelmælk og forskellige krydderier som f.eks. kardemomme, kanel, peber, stjerneanis, muskat og ingefær. Nepalesere spiser helst deres dal bhat med fingrene og med højre hånd.

Nepals nationalflag

Nepals nationalflag er det eneste i verden, som ikke er firkantet. Flaget består af to trekantede vimpler. På den øverste ses månen, som var den kongelige families symbol. På den nederste ses solen, som er symbolet for Rana-dynastiet. Indtil 1962 havde solen og månen ansigter. Den røde farve i flaget er samme farve som den røde rhododendron, Nepals nationalblomst, mens den blå farve symboliserer fred.

Penge

Nepals valuta har siden 1932 heddet Rupee. Der går 100 Paisa på 1 Rupee. Siden monarkiets afskaffelse i 2008 har Mount Everest erstattet portrættet af den regerende konge på pengesedlerne.

Ægteskab

Selv om "love-marriages" er tilladt, og man ser flere og flere af dem, så er arrangerede ægteskaber blandt de hinduistiske grupper i Nepal stadig det mest normale.

En lang række faktorer spiller ind, når to familier overvejer at gifte sig ind i hinanden. Det kan f.eks. handle om kaste, økonomi og uddannelsesni-

Mobiltelefonen har gjort det nemmere for folkene i landsbyerne at sælge deres varer. Nu kan de ringe til markedet og modtage bestillinger, så de ikke går forgæves.

veau, men også hudfarve og horoskoper kan have betydning. Selv et mindre fysisk handicap hos en af parterne kan gøre det svært for en familie at finde en passende ægtefælle.

Selve vielsesritualet kan vare i flere uger, og traditionen foreskriver, at bruden flytter ind hos gommens familie, og at hun medbringer møblerne. En familie med mange drengebørn skal derfor finde sig et hus, hvor der er plads til mange familier.

Sport

Fodbold og cricket er de mest populære sportsgrene i Nepal. Da der blev afholdt VM i cricket i Australien og New Zealand i marts 2015, blev kampene fulgt tæt i tehusene i både bjergene og i Kathmandu – også selvom Nepal ikke selv deltog i mesterskaberne. Også volleyball er populært; det spilles med stor entusiasme i skolegårde og på pladserne overalt i landet.

Internet og mobiltelefoni

Brugen og antallet af mobiltelefoner i Nepal er eksploderet inden for de senere år. I 2013 var der registreret over 18 millioner mobiltelefoner i Nepal, og antallet vokser støt måned for måned, blandt andet fordi billige telefoner fra producenter som

Cricket og volleyball er meget populære sportsgrene i Nepal. Men der bliver faktisk også spillet fodbold på byernes sportspladser.

Huawei, Lenovo og ZTE nu for alvor har gjort indtog på det nepalesiske marked. Selv langt oppe i bjergene kan der opnås en rimelig forbindelse. De yngre generationer er også ivrige brugere af sociale medier, ikke mindst af Facebook.

Namaste

Namaste er den nepalesiske hilsen og betyder 'jeg hilser guden i dig'. Gestussen udføres ved at holde håndfladerne mod hinanden foran brystet, samtidig med at man bøjer hovedet en smule og siger "Namaste". Det udtales omtrent "Narmarstæ".

ÅRETS PROJEKT:

U-landskalenderen hjælper Himalayas glemte bjergbørn

Overskuddet fra Børnenes U-landskalender 2015 går til CARE Danmarks arbejde for Himalayas bjergbørn, som ofte bliver glemt af samfundet. CARE Danmark sikrer, at børnene får bedre skole, bedre sundhed – og dermed bedre fremtidsmuligheder. Her præsenterer CARE Danmark selv årets projekt.

I de fjerneste områder af Nepals Himalayabjerge lever børn under ekstreme forhold. De bor på stejle bjergsider i op til 4.000 meters højde. De lever i et barsk klima med kulde, blæst og sne, som gør livet til en evig kamp for at skaffe mad.

Når børnene ikke får nok mad og næring stopper deres vækst tidligt. Det gør dem sårbare over for sygdomme og bremser også deres indlæringsevne.

Når den kolde vinter sætter ind, og sneen lægger sig tungt over de små landsbyer, er børn fra de fattigste familier tvunget til at migrere – nemlig flytte langt ned i dalene sammen med deres familie for at skaffe mad til sig selv og deres dyr.

Flere skal lære at læse og skrive

Det betyder, at børnene bliver taget ud af deres skole hjemme i landsbyen i mange måneder. Når de kommer tilbage, er eksamenerne ofte overstået – eller de har ikke lært nok til at kunne bestå dem.

En bestået eksamen er adgangsbillet til næste klassetrin, selv for de mindste. Derfor sidder alle disse børn fast i systemet og ender med at falde helt ud af skolen. Og uden uddannelse er der ikke meget håb for, at de får en anden skæbne end deres forældre – de vil også blive fattige migranter på bjerget.

CARE Danmarks projekt arbejder med uddannelse og sund mad til børn i tre af Nepals fattigste bjergdistrikter i det vestlige Himalaya.

Det lave uddannelsesniveau i bjergene er en stor udfordring. I et af projektets distrikter kan under en tredjedel af alle læse og skrive, og pigerne halter særligt bagud. Kvaliteten af undervisningen er dårlig, for de fleste lærere har kun gået i folkeskole.

Projektet sørger for, at migrerende børn kommer i bedre og mere fleksible skoler, så både piger og drenge kan gennemføre en grunduddannelse. De får intensiv undervisning om sommeren, når familierne er kommet hjem til deres landsbyer, så de kan indhente det tabte. Samtidig får lærerne efteruddannelse, så kvaliteten af undervisningen løftes.

For lidt og forkert mad – og hygiejne

I bjergene er det svært for mange familier at skaffe nok mad, der samtidig er sund. Derfor lider mange børn af nedsat vækst og undervægt. Mange har droppet de traditionelle, nærende afgrøder som boghvede, hirse og byg og giver i stedet børnene moderne fødevarer som nudler og kiks. Det er ikke godt brændstof for et barn, der skal vokse og lære.

CAREs projekt forbedrer fødevarerens sikkerhed og ernæringen. Familien lærer at dyrke jorden med metoder, der gør udbyttet større og bedre. Samtidig bliver børnene involveret gennem børneklubber, som laver temadage om sund mad. De får også grøntsager mellem hænderne, når de laver små køkkenhaver på skolerne, som de selv skal passe.

Hygiejne er også en vigtig del af projektet. Generelt ved befolkningen i bjergene meget lidt om hygiejne, og det er med til at sprede sygdomme, som især børnene har svært ved at stå imod.

Derfor skal frivillige sundhedsassistenter uddannes til at rådgive mødregrupper om hygiejne. Det mindsker risikoen for at sprede bakterier og farlige sygdomme. Mødregrupperne skal også lære om kost og madlavning, så familierne bliver sundere.

Familiernes eget projekt – også i fremtiden

Nepal har en progressiv lovgivning, som sikrer stipendier til skolebørn fra marginaliserede grupper – som bjergfamilierne. Men befolkningen skal kende deres ret, før de kan kræve den. Derfor er en vigtig del af projektet at involvere og uddanne lokale grupper, som repræsenterer befolkningen i bjergene. De bliver undervist i at lave realistiske forslag til de lokale myndigheder, og de bliver rustet til at kræve indflydelse på den lokale planlægning.

For at sikre, at aktiviteterne kan fortsætte, når CARE trækker sig ud af projektet i 2018, arbejder CARE med grupper, som allerede er etableret i lokalsamfundene. Frem for at bygge nye strukturer fra bunden vil projektet træne cirka 90 lærere, 40 landbrugsteknikere, 80 landsbykomiteer og 700 frivillige i de tre distrikter, så projektet får en effekt, der rækker langt ind i fremtiden.

Børnene skal selv planlægge temadage om sund mad på deres skole.

Migrantbørn kommer typisk ikke i skole fra november til april, hvor de bor i midlertidige lejre i lavlandet.

FAKTA

- CARE Danmarks projekt arbejder med 4.500 drenge og piger i 30 skoler, 30.000 kvinder i 150 mødregrupper og 180 mænd og kvinder i 90 lokale bondegrupper i distrikterne Bajura, Humla og Mugu.
- Kun 12% af pigerne i Humla-distriktet kan læse og skrive mod 41 % af drengene.
- I Bajura-distriktet mangler 96 % af befolkningen mad flere måneder om året, mens 90% af befolkningen i Humla-distriktet ikke får dækket deres fødevarerbehov hele året rundt.
- I Mugu-distriktet lider 60 % af begrænset vækst og 20 % er undervægtige.

Kun 12 % af pigerne i Humla-distriktet kan læse og skrive.

Puja på 10 år og hendes familie migrerer sammen med 80 får og tre køer ned i dalene fra november til april. Her bor de i en teltlejr sammen dyrene og andre familier.

PUJAS DAG I LEJREN

Hvert år forlader 350 familier i Bajura-distriktet deres hus og vandrer i dagevis ned ad bjerget for at slå vinterlejr i lunere omgivelser. Her bor de i primitive telte i seks måneder. Mød 10-årige Puja og oplev en typisk dag i et migrantbarns liv.

Når solen står op over bjergskrånningen nede i dalen, står 10-årige Puja Karki også op.

Hendes familie sover i et interimistisk telt uden bund eller gavle, så det giver ingen mening at kæmpe mod solens stråler. Når hun er kravlet ud under de tykke tæpper, som er vævet af uld fra familiens får, er hun klar til at tage fat på dagen. Nattøj er ikke noget, en fattig migrantpige ejer.

Normalt bor Puja sammen med sin far, mor og storesøster i et lille stenhus oppe i en lille bjerglandsby i området Pandusain i det vestligste Nepal.

Huset ligger så højt, at vinteren er bidende kold, og der falder store mængder sne. Det betyder, at familiens dyr ikke kan finde græs halvdelen af året. Derfor flytter familien med deres 80 får og tre køer hvert efterår ned ad bjerget. Det har man gjort i generationer. Længere nede er der lunere, og dyrene kan finde græs og vand. I år har familien gået i ni dage for at finde et egnet sted at slå lejr.

Det er hårdt arbejde at være pige i en fattig bjergfamilie i Nepal, for pigerne har mange pligter. Det første Puja gør, når hun har gnedet søvnen

ud af øjnene, er at gå lidt op ad det stejle bjerg og hente vand til familien, så hun kan lave te, og hendes søster kan tilberede morgenmaden.

Der er trukket en vandledning hen til lejren, så Puja ikke skal gå hele vejen ned til floden. Det gør hun kun, når hun skal i bad eller vaske tøj – og det sker ikke så tit. Til daglig vasker Puja bare ansigt og hænder og børster tænder, når hun henter dagens første portion vand. Bagefter går hun hjem og spiser morgenmad sammen med sin familie, og så læser hun lektier inde i teltet.

Tilfældig skolegang – og leg

Når Puja er væk fra sin egen skole i bjergene, kan hun gå i skole i en anden landsby, som ligger på toppen af et højdedrag over familiens lejr. Det er langt fra hver dag, hun kommer i skole, men når skolen er åben, møder hun klokken 10. De små skoler i dette område har elever op til 5. klasse, men det er svært at finde dygtige lærere. I Nepal går alle elever i skoleuniform, og Puja tager sin lyseblå skjorte og falmede mørkeblå nederdel uden på sit almindelige tøj. Ellers er det for koldt.

Hendes yndlingsfag er nepalesisk. I timerne læser de blandt andet sange og digte højt.

På skoledage kommer Puja hjem klokken 16. Så henter hun igen vand til familien og laver te. Hun samler også brænde til bålet, der bliver brugt til madlavning og til at varme sig ved. Men Puja har også tid til andet end pligter. Hun leger med sine

venner i lejren og hygger sig hjemme i teltet. Puja ejer ikke mange ting. Hun har et sæt tøj, en skoleuniform og en rygsæk. Men familien har en radio, som Puja elsker at lytte til. Radioen er pakket ind i stof for at beskytte den mod det støv og skidt, der blæser rundt i lejren.

Når Puja leger med de andre børn i lejren, bruger de ting, som de finder rundt omkring. De sjipper eller laver gynger i træerne af reb, som de binder sammen. Ellers løber de om kap, klatrer i træer eller går rundt i lejren og kigger på, hvad der foregår.

Ved sekstiden kalder pligterne igen. Puja skal lave aftensmad til hele familien. Menuen er altid den samme: Ris med linsesuppe og nogle gange lidt stegt spinat eller andet grønt som tilbehør. Puja laver også en slags salsa af blandt andet chili, olie og vand. Det er meget sjældent, familien spiser kød.

Familien forsyner sig selv

Pujas familie dyrker selv ris og linser, men noget bliver de nødt til at købe – f.eks. olie og salt.

Pengene får de ved at sælge tykke og meget varme tæpper, som de har vævet af uld fra deres får. Det er kvindernes job, og hver familie kan typisk væve 5-8 tæpper om året.

De laver alt helt fra bunden:

Klipper fåret, karter og spinder ulden til tråd, farver den og væver den. Det er Pujas mor og moster, der væver tæpperne, men Pujas søster Laxmi er ved at lære teknikken – en dag bliver det også Pujas tur.

Selvom Puja er en spinkel pige på kun 10 år, hjælper hun også med at passe familiens køer. De har gået frit rundt i lejren hele dagen og spist græs. Puja sørger for at genne dem hjem i den lille fold ved siden af teltet om aftenen. Så mens aftensmaden står og simrer over bålet, henter Puja køerne.

Hun er ikke bange for de store dyr, som hun råber ad med en forvrænget stemme for at få dem til at gå den rigtige vej. Når køerne er hjemme i folden, skærer Puja hør, som de kan spise, og så vender hun tilbage til madlavningen.

Snart skal hun være fårehyrde

Nu er mørket ved at falde på, og pludselig er Pujas telt omringet af får og geder.

Det er Laxmi, der er kommet hjem fra engene længere oppe på bjerget. Hun har været med fårene på græs hele dagen, men nu hvor mørket falder på, kommer de hjem igen.

Når Puja bliver lidt ældre, er det hendes tur til at tage fårene på græs. Så kan hun ikke gå i skole.

Men i dag hjælper hun bare sin søster med at lukke fårene ind i deres fold, før de skal spise.

Familien samles omkring bålet, og mens mørket sænker sig, spiser de ris med linser, som på nepalesisk kaldes dal bhat, i skæret fra de knitrende flammer. Bagefter er det sengetid, og i morgen starter det hele forfra.

Mød Puja og hendes venner på hjemmesiden

På hjemmesiden under "Venner" kan du og eleverne opleve meget mere om Puja og tre andre nepalesiske børns tanker og dagligdag.

FAKTA

- Puja Karki er 10 år og går i 3. klasse.
- Puja betyder "at tilbede" på nepalesisk.
- Pujas far hedder Chandra og er 48 år. Hendes mor hedder Surga og er 42 år. Storesøster Laxmi er 16 år. Hun går ikke i skole længere, men passer fårene.
- Familien migrerer ned i dalene fra oktober/november til marts/april. I lejren bor de sammen med syv andre familier.
- Vejret bestemmer, hvornår familierne går tilbage til deres hus. De får vejrmeldinger via mobilen fra folk, de kender oppe på bjerget. Når vejret er godt nok til, at dyrene kan komme på græs, vender de hjem.
- Familien forbereder hjemturen ved at vaskе deres ting og pakke dem ned i tasker, som spændes på fårene. Det tager ni dage at gå op til deres hus på bjerget.

SÅDAN ARBEJDER CARE DANMARK I NEPAL

CARE Danmark har arbejdet i Nepal, siden organisationen blev etableret i 1987. CARE Danmarks projekter i Nepal fokuserer på at forbedre levevilkårene for kasteløse, bønder og kvinder, som lever i fattigdom i nogle af Nepals mest afsidesliggende områder.

Kashal og Santhana Chaulagain med dagens tomatthøst. Nu kan de sælge af deres afgrøder. Det er en indtægt, der gør en vigtig forskel.

I Nepal arbejder det meste af befolkningen med landbrug, men de fleste producerer kun lige mad nok til at brødføde deres egen familie i seks måneder om året. Det er et stort problem for fødevarerikringen i Nepal – specielt for de fattigste familier.

Mere effektivt og bæredygtigt landbrug

CARE Danmark tager fat på de underliggende årsager til manglen på fødevarer i Nepal ved at styrke lokale organisationer.

De lokale organisationer repræsenterer fattige småbønder over for myndighederne og hjælper dem i gang med at arbejde med bæredygtige løsninger i deres landbrug – typisk klimatilpassede afgrøder og nye metoder. CARE arbejder også med at forbedre de lokale myndigheders evne til at hjælpe småbønderne, så de får indflydelse på politiske beslutninger, der påvirker deres egne levevilkår.

Grøntsager giver penge og sundhed

Et af CARE Danmarks projekter handler om at hjælpe småbønder med at producere grøntsager, de både kan sælge på markedet og bruge i husholdningen. Det giver både en øget indtægt og en mere næringsrig kost i familierne. Grøntsager har høj værdi i Nepal, så de gør det muligt at tjene væsentlig flere penge, end hvis du kun dyrker traditionelle afgrøder som ris. CARE hjælper bønderne i

gang med produktionen og organiserer dem i små andelsforeninger, hvor de i fællesskab sælger deres produkter på markedet, så de kan få en højere pris.

Kushal Chaulagain og hans kone Santhana deltager i CAREs projekt i Sinduli-distriktet i det sydøstlige Nepal. Projektet har hjulpet dem i gang med at dyrke tomater, blomkål, chili og soyabønner. Nu har de en langt højere indtægt, og ægteparret planlægger at udvide produktionen. Men parret dyrker stadig også ris på noget af deres jord – dog nu kun til eget forbrug.

Bare et år, efter at de kom med i projektet, har de oplevet en markant forskel i deres liv: Nu har de råd til at købe medicin, når de bliver syge, og de kan spare op til deres toårige søns uddannelse. Det giver håb om en bedre fremtid for hele familien.

Retten til jord er livsnødvendig

Det er dog ikke alle, der har mulighed for at øge deres landbrugsproduktion.

Rigtig mange nepalesere ejer nemlig ikke noget jord. Nogle har haft brugsretten til et stykke jord i årevis, men fordi de ikke har et officielt skøde, kan den tages fra dem fra den ene dag til den anden. Det sker ofte for Nepals kasteløse befolkninger.

CARE støtter lokale rettigheds-organisationer, som hjælper de kasteløse med at få adgang til jord, som de kan dyrke og dermed arbejde sig ud af den

ellers endeløse fattigdom. CARE hjælper også familier, som har fået frataget deres jord.

Kasteløse får indflydelse

I udkanten af landsbyen Bhaluwai i det sydøstlige Nepal bor 100 kasteløse familier. Her bosatte de sig for 30 år siden, da jorden ikke var tildelt nogen.

Dengang var det heller ikke attraktiv jord. Den ligger tæt på floden, så der er risiko for oversvømmelser i regntiden, og jorden er stenet og sandet. Men i dag er situationen anderledes. Byen er vokset, en stor cementfabrik trækker arbejdskraft til byen, og langs floden har man bygget en lille vold, som sikrer, at den ikke går over sine bredder.

En dag kom en velhavende mand forbi og fortalte den lille enklave af familier, at han havde overtaget jorden, og at de nu skulle flytte. Den lokale organisation, som CARE Danmark støtter, gik ind i sagen. Familiernes repræsentant i organisationen, Sanjib Sada, fortæller, hvordan familierne nu kunne tage sagen i egen hånd:

”Vi gik ned til det lokale myndighedskontor og satte en hængelås på døren, så de ikke kunne komme ind. Derefter ventede vi foran bygningen, indtil vi kunne få lov at tale vores sag”.

På den måde lykkedes det familierne at få standset registreringsprocessen. Familierne forsøger nu selv at få skøde på jorden.

SÅDAN BRUGER DU MATERIALET

Lyn-overblik

På de næste sider kan du læse mere om, hvad de enkelte dele rummer, og hvordan du bruger dem. Hvis du læser vejledningen med en computer og en elevbog ved siden af, får du et godt overblik til din forberedelse.

Undervisningsmaterialet består af:

- 1 **Elevbogen:** "Det tredje øje".
- 2 **Lærervejledningen.**
- 3 **Hjemmesiden.**
- 4 **App til iPad:** Samme indhold som elev-universet – bare udført, så eleverne kan arbejde med det hele på en iPad i stedet. Find app'en i elev-universet under "Skole" - eller hent den i AppStore under "Børnenes U-landskalender 2015". App'en findes ikke til Android-tablets.

Desuden er der siden "Ultra" med DR's Ultra-film og siden "Venner", hvor eleverne lærer nepalesiske børn nærmere at kende.

c) **Elev-univers** under "Skole" med komplet fotohistorie-editor til opgaver. Den er tematisk opbygget, styret af opgaveforløbene og rummer film, fakta, opdagelses-panoramaer, billeder og lyd.

BØGERNE

■ ELEVBOGEN

Alle elementer i elevbogen kan bruges i elevernes arbejde med opgaver. Historien "Det tredje øje" er skrevet af Kim Langer, der har forfattet mange populære børne- og ungdomsbøger.

Resumé: Migrantbørnene Namduk og Sita er vokset op sammen i bjergene i det vestlige Nepal. De to venner er nu blevet adskilt, fordi Sita er rejst til Kathmandu for at gå i skole. Da Namduk en dag farer vild i bjergene, må Sita hjælpe ham ud af en

alvorlig knibe ved hjælp af bedstefars magiske amulet, "det tredje øje".

Bogen er rigt illustreret med fotos og tegninger. Den rummer også tre fabler, skrevet af Kim Langer og med lavt lix til svage læsere.

Desuden er der mange faktabokse med ordforklaringer, billedtekster og fakta-opslag med indsigt om Nepal.

■ LÆRERVEJLEDNINGEN

Forrest i denne lærervejledning finder du faktasektionen "Værd at

vide om Nepal". Her får du en god introduktion med mange fakta, så du kan fortælle i klassen. Læs også om migrantfamilierne i Himalaya og om CARE Danmarks projekter.

Her i den bageste del finder du kapitler med vejledning og forslag til forløb.

Alle opgaverne findes som pdf-ark med detaljeret vejledning og tips i hjemmesidens lærer-univers – her finder du også filmbanken og andre lærematerialer.

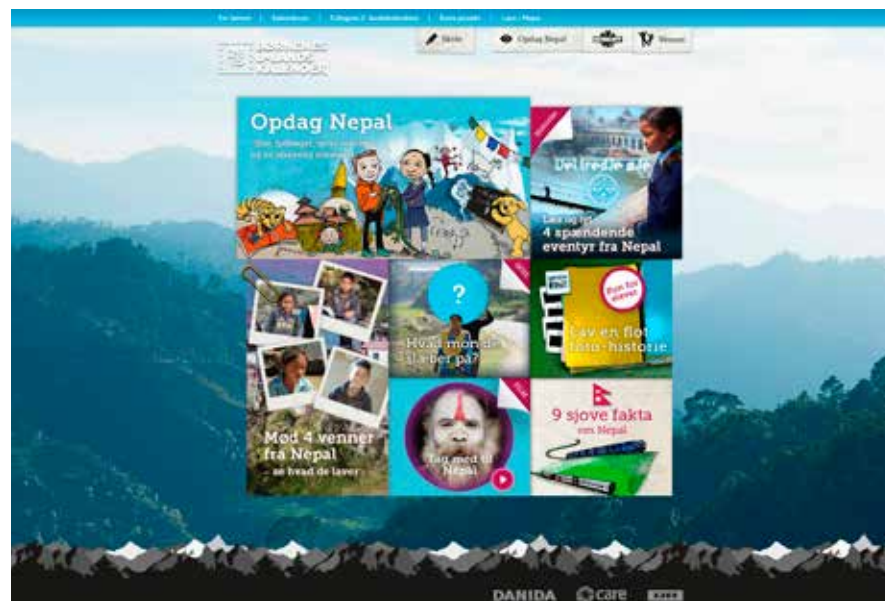
Sådan finder du hjemmesiden og opgaverne efter 2015

Alt indholdet bliver liggende på internettet, så du i årene frem kan bruge både hjemmesidens elevaktiviteter, læreruniverset med film og opgaver osv. samt iPad-appen. Du finder det her:

2015.u-landskalender.dk

HJEMMESIDEN: 2015.U-LANDSKALENDER.DK

Hjemmesiden har tre sektioner, hvoraf de to er specielt til brug i undervisningen – en til lærere og en til elever. Her er alt indholdet skræddersyet til forløbene omkring "Det tredje øje". Den tredje sektion er rettet til alle børn.

■ FORSIDEN

Du møder først den fælles forside med smagsprøver, der leder ind til forskellige dele af hjemmesiden.

Når først du er inden for på hjemmesiden, kan du navigere præcist rundt med den menubar, du finder i toppen af de fleste sider. Vi har kun udeladt topmenuen på de sider, hvor eleverne arbejder med en fotohistorie.

■ LÆRER-UNIVERSET med film- og opgavebank

I øverste venstre hjørne er der et lille link til lærere, der leder ind i

lærer-universet. Herinde finder du alle materialer til lærere.

Opgavebanken:

Her ligger de 19 opgaveark til undervisningsforløbene som PDF-ark, du kan printe ud. Her er også forslag til bevægelse, sjove aktiviteter og samtaler. Du kan også give dine egne ideer og erfaringer med hver enkelt opgave videre til andre lærere, hvis du vil.

Filmbanken:

Her ligger alle de film om Nepal, du kan bruge i undervisningen – klar til afspilning. Både filmene fra DR, som vil blive vist på Ramasjang og Ultra i løbet af efteråret, film fra CARE og de film, der er lavet specielt til undervisningsmaterialet.

Der er oversigt over filmene på lærervejledningens side 2.

Billedbanken:

En række flotte tematiske billedserier, som er klar til brug på Smartboardet eller til download, hvis I vil lave ting, I selv finder på. Her er f.eks. alle de vigtigste billeder fra lærervejledningen, elevbogen og elev-universet.

Bøger som PDF:

Både elevbog og lærervejledning.

Andre lærer-værktøjer:

Der er også andre faktasider, bl.a. med links til mere viden, med mere detaljeret info om Børnenes U-lands-kalender og om årets hjælpe-projekt i Nepal. Desuden finder du et enkelt evalueringsværktøj, du kan bruge til at evaluere elevernes arbejde og det faglige udbytte.

■ BØRNE-UNIVERSET

Disse sider er målrettet til alle børn i aldersgruppen, der vil vide noget om Nepal – men de er lavet, så alt handler om netop de emner, eleverne også skal arbejde med i undervisningen.

Opdag Nepal

En lettilgængelig side, hvor børnene får et indtryk af Nepal og af børneliv i fattige familier i både storbyen og bjergene.

Børnene møder både quizzer, sjove fakta, fotoserier og film. Du kan bruge siden som introduktion til dit forløb – eller du kan lade eleverne selv undersøge siden frit og bagefter spørge ind til, hvad der var spændende, og hvad de undrer sig over.

Her ligger også elevbogens fortælling "Det tredje øje" og de tre læselet-fabler i en ny form som skærm-bøger med oplæsning, hvor

svage læsere kan læse/lytte-træne. Rapperen Per Vers læser højt – side for side.

Venner

En ny side, hvor CARE Danmark lader danske børn komme helt tæt på fire nepalesiske børn i billeder, tekst og film – både deres hverdag og deres tanker.

Den bruges også i det tværfaglige forløb. Læs mere på side 2.

Ultra

Her kan børnene se DR's udsendelser fra Nepal til UltraNyt Special og en række film med Ultra's Joakim Ingversen, der møder børn i Nepal før og efter jordskælvet. Læs mere på filmoversigten på side 2.

■ ELEV-UNIVERSET "SKOLE"

Her kan eleverne arbejde med selv at skabe flotte fotohistorier med billeder, hvor de selv skal skrive små tekster til – og hvis de vil, kan de også til sidst pynte fotohistorien med små lydkulisser, som vi har optaget i Nepal.

Fagligt styret efter trinmål

Elev-universet understøtter fagligt styret arbejde, der inddrager en række trinmål til både Dansk og Natur/teknologi.

Eleverne sendes på en research blandt små billedserier og korte faglige tekster, der er struktureret for dem – ud fra tre forskellige fagtemaer og 11 forskellige opgave-emner.

Både PC, Mac og iPad

Selv små elever kan være med. Elev-universet rummer nemlig et komplet og enkelt værktøj til at gennemføre

researchen, udvælge sine billeder og sammensætte fotohistorier – uden brug af andre programmer.

I kan arbejde på PC eller Mac, men også på iPad. Vi har lavet en gratis iPad-app, som kan alt det samme som elev-universet på hjemmesiden.

Alt gemmes automatisk

Eleverne skal logge sig ind med deres UNI-Login.

Så bliver alt deres arbejde med fotohistorier løbende gemt helt automatisk – og eleverne kan skifte til en anden maskine midt i arbejdet og fortsætte, hvor de slap. Bagefter kan andre i klassen se deres fotohistorie, de kan præsentere den på Smartboard eller dele den med familien.

Læs på de følgende sider en grundig introduktion til fotohistorierne, til værktøjet og til de opgaver, du kan lade eleverne løse.

"Opdag Nepal" er en dyb side, man scroller nedad, og hvor børnene lærer om landet ved at quizze, læse sjove fakta, se billedserier, se film og sammenligne deres egen dag med et nepalesisk barns. Her ligger også elevbogen og fablerne som skærm-bøger med oplæsning.

Nogle af nyhederne i 2015

Læsetræning - med og uden lydstøtte

Varieret lix og genre:

Materialet lægger op til læsning på flere niveauer og i flere genrer. Elevbogens lange fortælling, "Det tredje øje", kan læses af lidt større elever eller læses højt. De tre nepalesiske fabler er skrevet som letlæsning med lavt lix. Bogen og hjemmesiden rummer desuden mange faglittrære tekster i små bidder – f.eks. faktabokse, billedtekster og ordforklaringer.

Skærm-bøger med oplæsning:

Her kan eleverne læse/lytte-træne. På hjemmesidens "Opdag Nepal" finder du elevbogens lange fortælling "Det tredje øje" som skærm-bog med lyd og tekst. Teksten er delt op, så den følger siderne i den trykte bog, men på hver side kan eleven også få teksten læst højt. Du finder også de tre små læselet-fabler som skærm-bøger med tekst og lyd. Det er rapperen Per Vers, der læser højt.

Opgavetekster med oplæsning:

Inde i elev-universet møder eleverne mange små faktatekster og instruktioner. Langt de fleste kan svage læsere nu få læst højt ved at trykke på et ikon ved teksten. Så man behøver ikke at kunne læse for at arbejde med fotohistorierne.

Børneskrift og voksenskrift:

I fotohistorierne skal børnene selv skrive en lille tekst til hvert foto. Men når du logger dig ind som lærer, kan du også tilføje samme tekst med voksenskrift, hvis du vil.

Hør en rap med Per Vers - og få hans tips til at skrive en selv

Rapkunstneren Per Vers har lavet en musikvideo med en Nepal-rap til CARE Danmark og Børnenes U-landskalender 2015. Han fik Modersmål-Prisen 2014 fordi han er en "sprog-troldmand og en usædvanlig sproglig begavelse ... og viser os, at det danske sprog kan alt".

Dette er hans første rap for børn.

Den kan I spille i klassen – og eleverne kan synge med. Se mere i Opgaveark 01.

Per Vers giver også sin egen instruktion – i børnehøjde – til, hvordan eleverne selv kan arbejde med rap som udtryksform. Opgaveark 01 guider til, hvordan eleverne kan skrive et ekstra vers til sangen – hvor de kobler dansk børneliv med nepalesisk. I lærer-universets filmbank ligger både den færdige musikvideo og lydfiler med musik, så I selv kan opføre Per Vers' rap – eller elevernes egen.

Om trinmål og didaktik

Fag og klassetrin:

Materialet er målrettet 1.-4. klasse og giver en række muligheder for at tilrettelægge et spændende forløb. Det er i år primært rettet til dansk og natur/teknologi. Hjemkundskab og billedkunst kan også inddrages.

Tre tilrettelagte fagforløb:

Bagerst finder du tre komplette forslag til undervisningsforløb: et dansk-forløb, et natur/teknologi-forløb og et tværfagligt forløb i dansk og billedkunst. De er nemme at skalere til den tid, du har til rådighed – og du kan også plukke opgaver på tværs af de tre forløb. Nogle lærere bruger dem til en periode i et eller to fag, andre rydder hele skemaet til en eller to emneuger.

Forenklede Fælles Mål:

Ved hvert af de tre forløb kan du se, hvilke færdigheds- og vidensmål de inddrager.

Didaktisk metode:

Didaktisk lægger materialet op til, at eleverne selv skal undersøge, observere, danne hypoteser og formidle stof – altså en metodik, der hænger godt sammen med Forenklede Fælles Mål.

Med eller uden IT:

Eleverne får det fulde udbytte, hvis I bruger mulighederne på u-landskalender.dk, men man kan også sagtens gennemføre et fagligt godt forløb uden computere.

Så enkelt laver eleverne deres egne fotohistorier

Her kan eleverne gå på struktureret opdagelse i tematiske panoramabilleder, finde fakta og fotos og løse opgaver ved at tage noter og lave deres egne faglige fotohistorier.

Du inddrager en række faglige trinmål i dansk og natur/teknologi – og arbejdet er nemt og kræver ingen særlige programmer. Alt gemmes også automatisk med UNI-Login.

Elev-universet er et komplet og nemt værktøj til at lave det hele – både til at researche og lave færdige fotohistorier, hvor eleverne udvælger billeder, skriver tekster til dem og eventuelt tilsætter lyd også.

Hele ideen er, at eleverne sendes på en styret researchrejse med det klare mål, at de bagefter selv skal formidle deres viden ved at lave en fotohistorie. Undervejs får de baggrundsviden, de stiller spørgsmål, og de undersøger forholdene i Nepal. Hver fotohistorie har et bestemt emne og er

struktureret fagligt for eleverne med guidende spørgsmål.

På den måde understøttes elevens disponering, faglige formidling og kommunikative kompetencer.

Du har tre faglige temaer og 11 opgave-emner at vælge mellem. Hvert af de tre temaer er skræddersyet til specifikke fag.

Fungerer ens på web og iPad

Alt arbejdet med fotohistorier fungerer ens uanset, om I bruger computere eller iPads. Bruger I PC, Mac eller Smartboard, foregår hele arbejdet via internet inde i elev-universet på

Når du har trykket på "Skole", er du indenfor i Elev-universet. Først skal du vælge, om du vil logge ind i web-versionen eller vil downloade det som iPad-app.

UNI-LOGIN

Eleverne skal logge sig ind med deres UNI-Login, når de arbejder på fotohistorierne. Det giver jer nemlig en række praktiske fordele:

- **Alt gemmes automatisk:** Når eleverne er logget ind, bliver deres arbejde løbende gemt helt automatisk – uanset om deres fotohistorier er færdige eller ej. Hvis der bliver frikvarter, eller maskinen går ned, kan de fortsætte, hvor de slap – blot ved at logge ind igen.
- **Man kan frit skifte maskine:** Elevernes arbejde bliver gemt på U-landskalenderens server og ikke på den maskine, de sidder med. Derfor kan de frit fortsætte derhjemme eller dagen efter. De kan frit skifte maskine. De kan endda skifte mellem at arbejde på computer og på iPad.
- **I får et samlet overblik** over alle fotohistorier fra jeres skole, ordnet klassevis. Så kan du nemt hente bestemte fotohistorier frem til visning for klassen på Smartboard eller projektor.
- **Nemmere gruppearbejde:** Elevernes arbejde gemmes klassevis – ikke kun under en enkelt elevs UNI-Login. Derfor kan de nemt arbejde sammen om en fotohistorie gruppevis. Alle i gruppen kan nemlig fortsætte arbejdet, selv om en elev er syg.
- **Eleven kan sende en invitation** til f.eks. sine bedsteforældre. Så får de lov at se denne ene fotohistorie – uden UNI-Login.

U-landskalenderens hjemmeside. Arbejder I med iPads, skal I først lige downloade den gratis iPad-app. Men alle funktioner er ens og ser ud på samme måde. Eleverne kan endda skifte frit mellem at arbejde på iPad eller computer, på skolen eller derhjemme, uden at deres arbejde går tabt. iPad'en skal bare have forbindelse til internettet.

Både de færdige fotohistorier og alt arbejdet undervejs gemmes også automatisk på U-landskalenderens server. Intet bliver gemt på elevens

egen maskine, og derfor kan arbejdet ikke gå tabt. Det gemmes ved hjælp af elevens personlige UNI-Login.

I skal heller ikke have nogen særlige programmer på computerne eller iPads'ene – det er et komplet værktøj til både at researche, producere og præsentere fotohistorierne.

Sådan begynder I

Ved at trykke på menupunktet "Skole" kommer du ind i det lukkede elev-univers. Bruger du computer, logger du nu ind med UNI-Login og går bare i

gang inde på hjemmesiden. Bruger du iPad, kan du lige her hente app'en og arbejde videre i den i stedet.

Nu åbner der sig tre tematiske "veje" for eleverne. Hvert af de tre temaer er et fokuseret og struktureret opgaveforløb, der ender med, at de laver en lille fotohistorie om et bestemt emne. Læs mere om temaerne og opgaverne i næste kapitel.

Oplæsning for de yngste

I hvert tema bliver eleverne først præsenteret for en lille film og får så

Et panorama-billede er bredere, end det du lige ser på skærmen – så for at finde alle hotspots, må du "skyde det" frem og tilbage. Hotspots er markeret med et +.

2-3 panorama-billeder, de kan gå på opdagelse i for at søge viden og fotos. Panorama-billederne rummer en række klikbare hotspots. Når eleven klikker på et, åbner der sig et vindue med nogle få fotos, en lille faktatekst samt en notesblok.

Eleverne kan også få de små tekster læst op. Det samme gælder de fleste andre faktatekster og instruktioner i Elev-universet.

Hvert hotspot præsenterer dem for en enkelt lille vinkel på deres emne – f.eks. lege i frikvarteret, veje i bjergene eller drikkevand i storbyen.

Eleverne kan tage noter på skærmen undervejs, og alle de fotos, de ser, indsamles automatisk og gemmes i deres eget billedbibliotek.

Til sidst bygger de en fotohistorie, der svarer på den opgave, de har fået stillet.

De kan godt lave flere fotohistorier til hver opgave. Og skolens klasser kan se hinandens færdige fotohistorier.

Se på de næste sider, hvordan det fungerer trin for trin.

Fotohistorier – trin for trin

For at komme godt i gang, kan du starte med at lave en fotohistorie sammen med eleverne i klassen via den elektroniske tavle eller projektor. Så ser de, hvordan det hele virker.

TRIN 1: På alle de tre temaforsider ligger en film af et par minutters varighed, der introducerer temaet for eleverne.

■ TRIN 1: VÆLG TEMAET

- **Log ind** med UNI-Login.
- **Eksemplet**, vi har valgt på billedet her, er "Nepals børn", men de andre temaer fungerer på samme måde.
- **Se film.** Eleverne starter med at se en lille film, der introducerer dem til det tema, de nu skal arbejde med. Filmen ligger på den første temaside, de kommer ind på (se billedet). Temafilme varer ca. 2 min.

TRIN 2: Her kan eleverne oprette en ny fotohistorie ved at vælge et opgave-emne. De skal også skrive navn, klasse og titel ind.

■ TRIN 2: VÆLG ET EMNE

Under temaet "Nepals børn" er der f.eks. fire opgave-emner at vælge mellem. Her er der tre forskellige panorama-billeder at gå på opdagelse i med hver sin opgave til – men der er også en fjerde opgave, hvor eleven skal bruge alle tre panorama-billeder. I beskrivelsen af fagforløbene i lærervejledningen kan du se, hvordan opgave-emnerne kan bruges i et forløb til dit fag.

- Vælg for eksempel "Børnene i bjerg-landsbyen"
- Giv din fotohistorie en titel, og skriv navn og klasse ind i felterne.

TRIN 3: Eksempel på et panorama-billede. Hotspots er markeret med et +. Bemærk pilene i siderne af billedet: De bruges til at panorere fra side til side for at finde alle hotspots. I iPad-app'en "swiper" man med fingrene.

TRIN 3: Når man klikker på et hotspot, åbnes et vindue med en lille fotoserie og en forklarende tekst. Ved siden af kan eleven selv skrive et notat om, hvad hun synes er vigtigt at huske ved lige disse fotos. Når hun til sidst skal lave en fotohistorie, får hun vist et komplet overblik over alle de fotos, hun har set, med sine egne noter ved.

■ TRIN 3: UNDERSØG

Nu skal eleven gå på opdagelse i panoramabilledet.

Det er fyldt med små hotspots, man kan trykke på. Hvert hotspot kalder en række fotos og en tekst frem. Nogle hotspots "gemmer sig" uden for billedfeltet på skærmen, så eleverne skal panorere frem og tilbage i billedet for at finde alle hotspots.

Hver gang eleven klikker på et hotspot, gemmes de fotos, der ligger i det, i et billedbibliotek, hun kan bruge til sin fotohistorie. Kun de billeder, hun har fundet og set, kan hun senere vælge mellem. Eleven kan også inde i hvert hotspot selv skrive noter om det, hun ser. De noter gemmes med billederne, så hun senere kan bruge dem til at lave fotohistorien.

TRIN 4: På siden "Lav foto-historie" skal eleverne vælge billeder, indsætte lyd og skrive tekst til billederne. De skal udvælge syv billeder til deres fotohistorie.

TRIN 5: Når den færdige fotohistorie skal vises, kan eleven vælge, om hendes tekst skal kunne ses, eller om hun vil holde et miniforedrag. Hun kan også printe teksten ud som et manuskript. Har du tilføjet voksenskrift under elevens tekst, vil den også blive vist i manuskriptet.

■ TRIN 4: LAV FOTOHISTORIEN

Når eleven har fundet alle hotspots i panoramabilledet, skal hun klikke på "Lav foto-historie"-knappen.

Hun ledes nu videre til selve fotohistorie-værktøjet, hvor hun skal udvælge syv af de billeder, hun har set på sin vej. Hver gang eleven vælger et billede (ved at klikke på det), sættes det ind i hendes egen fotohistorie. Ved hvert af billederne i hendes fotohistorie kan hun selv skrive en lille tekst, der vil blive vist sammen med den færdige fotohistorie.

For hver plads i fotohistorien, som eleven skal vælge et billede til, er der også et spørgsmål, som strukturerer arbejdet. På den måde bliver det en fagligt styret opgave, hun skal løse.

Som lærer kan du også skrive voksenskrift i et felt under hvert af billederne i elevens fotohistorie. Men du skal være logget ind med dit eget UNI-Login.

■ TRIN 5: SE FOTO-HISTORIE

Når eleven har valgt sine billeder og skrevet tekster til dem, kan hun lægge lyd på hvert billede – men man kan også lade være. Det er ganske nemt. Der er et lille bibliotek af real-lyde fra Nepal at vælge mellem. Derefter klikker hun på "Vis fotohistorie" og kan gennemse det færdige resultat.

Lige så snart en foto-historie er oprettet, bliver den automatisk gemt. På den måde kan eleverne se hinandens fotohistorier, og de kan præsentere dem for resten af klassen eller til et forældremøde.

Sådan præsenterer I fotohistorierne

I finder fotohistorierne fra alle klasser på jeres skole, når I har valgt et af de tre temaer og trykket "videre". Her ligger alle fotohistorier til dette tema.

- Fotohistorierne kan afspilles fra hjemmesiden.
- Eleverne kan også sende et link (f.eks. til elevens portefølje eller til sin familie), så andre kan se fotohistorien. Linket findes inde i afspilleren under Vis fotohistorie – Del link.
- Det kræver ikke login, når familien vil se en fotohistorie, de har fået sendt et link til af eleven.
- Fotohistorien kan enten vises med elevens tekster, eller man kan skjule teksten, så hun selv skal fremlægge sin historie. Så skifter hun selv mellem billederne, når hun har fortalt færdig.
- Tekster og billeder kan printes ud og bruges som et manuskript til præsentationen.

3 temaer til fotohistorier

– MED 11 FAGLIGE OPGAVER

TEMAERNE OG TRINMÅLENE

1. NEPALS NATUR

Med dette tema arbejder I med dyre- og planteliv i Nepals bjerge og i det tropiske lavland. Du får dækket flere af færdigheds- og vidensmålene i Natur/teknologi under "Lokalt og globalt" efter både 2. og 4. klassetrin. Bl.a.: "Eleven kan undersøge dyrs og planter tilpasninger til naturen. Eleven har viden om dyrs og planter levesteder og livsbetingelser" og "Eleven kan fortælle om dyre- og planteliv andre steder på Jorden. Eleven har viden om naturområder."

2. NEPALS BØRN

I dette tema skal eleverne undersøge, hvordan det er at være barn i en migrantlejr, i en bjergby og i storbyen Kathmandu. Eleverne kan også sammenligne deres egen hverdag med nepalesiske børns liv. Du får dækket flere af færdigheds- og vidensmålene i faget Dansk under de fire kompetenceområder Læsning, Fremstilling, Fortolkning og Kommunikation efter både 2. og 4. klassetrin. Arbejdet styrker bl.a. elevens evne til at finde information i tekster og organisere ideer til egen skrivning, genfortælle indhold og udtrykke forståelse af det læste.

3. LIVET I NEPAL

I dette tema skal eleverne undersøge nepalesernes livsvilkår i tre vidt forskellige miljøer: Bjergene, storbyen Kathmandu og det grønne og varme lavland. Er der forskel på, hvad man spiser de tre steder? Hvordan ser husene ud? Hvordan kan man tjene penge? Hvordan kommer man fra et sted til et andet? Du får inddraget de færdigheds- og vidensmål i Natur/teknologi, der handler om at eleven har viden om levevilkår andre steder i verden og kan sammenligne egne levevilkår med andres. I inddrager også flere færdigheds- og vidensmål i Dansk, fordi eleverne skal finde information, disponere indhold og skrive små fagtekster (se ovenfor).

PANORAMA-BILLEDER OG OPGAVE-EMNER

Her er en skematisk oversigt over opgave-emner til fotohistorier og de panoramaer, der findes i de tre temaer.

Krydsene markerer, hvilke fag de enkelte opgave-emner egner sig bedst til. Tre af opgaverne kræver, at

eleverne arbejder med flere panoramaer til samme opgave. Det giver et større udvalg af billeder og flere fakta at arbejde med. Dermed er udvælgelsen og disponeringen af stoffet lidt sværere at arbejde med, så de passer godt til større elever.

TEMA: NEPALS NATUR			
Billedpanorama	Beskrivelse og fag		
OPGAVE-EMNE: De vældige bjerge	Bjergene	Eleverne tager på opdagelse i Nepals bjerge. De vælger syv billeder af natur og dyreliv, som de skriver korte tekster til.	N/T
OPGAVE-EMNE: Det grønne og varme lavland	Lavlandet	Eleverne finder billeder og skriver korte tekster om Nepals tropiske lavland, hvor der f.eks. er næsehorn og krokodiller.	N/T
OPGAVE-EMNE: Nepals natur	Bjergene + Lavlandet	Eleverne finder billeder fra bjergene og fra lavlandet og fortæller om forskellen på natur og dyreliv i de to forskellige miljøer.	N/T
TEMA: NEPALS BØRN			
OPGAVE-EMNE: Børnene i bjerg-landsbyen	Bjerg-landsbyen	Eleverne besøger vestligste Nepal. De vælger billeder og fortæller om, hvordan det er at være barn i en bjerglandsby.	DA
OPGAVE-EMNE: Børnene i Kathmandu	Storbyen	Hvordan er det at være barn i den kaotiske og støjende hovedstad? Eleverne finder og beskriver syv billeder.	DA
OPGAVE-EMNE: Himalayas børn	Himalaya	Eleverne udvælger syv billeder, der viser hvordan migrantbørnene lever i Himalaya, og beskriver dem med korte tekster.	DA
OPGAVE-EMNE: Børnene i Nepal	Bjerg-landsbyen + Storbyen + Himalaya	Eleverne finder og udvælger syv billeder, der viser forskellen på at vokse op i bjergene og i hovedstaden Kathmandu.	DA
TEMA: LIVET I NEPAL			
OPGAVE-EMNE: Bjergliv	Livet i bjergene	Eleverne tager op i bjergene og udvælger syv billeder, der viser, hvordan dagliglivet for børn udspiller sig her.	DA N/T
OPGAVE-EMNE: Storbyliv	Livet i storbyen	Eleverne tager på opdagelse i Kathmandu. De skal fortælle om, hvordan folk bor, spiser og arbejder.	DA N/T
OPGAVE-EMNE: Livet i lavlandet	Livet i lavlandet	Eleverne rejser til det flade lavland og finder de syv billeder, der bl.a. viser, hvad man kan dyrke og hvordan man bor.	DA N/T
OPGAVE-EMNE: Livet i Nepal	Livet i bjergene + Livet i storbyen + Livet i lavlandet	Eleverne skal vise, hvor forskelligt livet kan være i Nepal og hvordan man kan se, at det er et af verdens fattigste lande.	DA N/T

Lidt om teknikken

- Hjemmesiden kan afvikles fra alle typer almindelige computere og Smartboards med internet-forbindelse. Der skal bare være Flash-afspiller installeret, Javascript skal være aktiveret, og skærmen skal have en opløsning på 1024 x 768 pixels eller mere. Det har alle nyere skærme, Smartboards og projektorer.
- App'en henter du på hjemmesiden under "Skole" eller i AppStore under navnet "Børnernes U-landskalender 2015".

- iPad'en skal have forbindelse til internet, mens eleverne arbejder.
- Det er muligt for eleverne at gå ind i en fotohistorie, der er lavet af andre i klassen, og fortsætte arbejdet på den. Det er praktisk, hvis de arbejder i grupper, og en af dem er fraværende dagen efter. For at hindre "drille-ændringer" i andres fotohistorier, kan man i skærbilledet "Se fotohistorie" se, hvilken elev i klassen der sidst har ændret på fotohistorien.

DANSK

FORSLAG TIL DANSKFAGLIGT FORLØB

Forenklede Fælles Mål

Ved at arbejde med materialet som beskrevet i dette forløb med tilhørende opgaveark understøtter du en lang række af færdigheds- og vidensmålene under de fire kompetenceområder Læsning, Fremstilling, Fortolkning og Kommunikation efter både 2. og 4. klassesettrin.

Det gælder blandt andet elevens læsefærdigheder og fortolkningsfærdigheder samt evne til at udtrykke sig i skrift, tale, lyd og billeder, kende forskel på fiktions- og fagtekster, udvælge og disponere stof samt at kombinere tekst og baggrundsviden til at skabe sammenhængende forståelse. Plus selvfølgelig deres it-færdigheder og evne til at begå sig i et virtuelt univers.

FORLØBET

Når du har lavet introduktionen, behøver du ikke at gennemføre resten af forløbet i præcis den rækkefølge, vi beskriver her. Du kan frit sammensætte det og bestemme antallet af aktiviteter, som du vil.

Ind imellem læsningen/oplæsningen af elevbogens kapitler kan du f.eks. vælge at vise film eller at lade eleverne lave foto-historier.

Bemærk, at du i opgavearkene i hjemmesidens lærerunivers også finder forslag til lege, kreative aktiviteter og faglig bevægelse, som du kan variere undervisningen med.

Overvej, om du skal kombinere dette forløb med enkelte af aktiviteterne fra forløbet i natur/teknologi eller fra det tværfaglige forløb.

1. Introduktion til forløbet

Hvor ligger Nepal? Brug evt. Google Earth som værktøj. Eller brug Google Maps, som ligger på hjemmesidens Opdag Nepal.

- Hvordan ser landet ud, når man ser det oppefra? Der er Himalaya, den meget bakkede mellemzone og det frodige og grønne lavland.
- Nepal ligger i den verdensdel, der hedder Asien. Hvilke andre lande ligger i Asien? Hvilke andre verdensdele findes der?
- Hvad hedder Nepals nabolande?
- Hvad er et udviklingsland og hvorfor er Nepal et u-land?
- Hvad er Børnenes U-landskalendar? Når man køber låge-julekalenderen fra DR og Danida, går pengene til et u-land. I år går de til CARE Danmarks projekter for migrantbørn i det vestlige Nepal.
- I foråret 2015 var der jordskælv i Nepal. Har eleverne hørt om det? Ved de, hvordan jordskælv opstår? Er der jordskælv i Danmark?

Vis filmene "Tag med til Nepal" og "Nepals børn". De varer henholdsvis otte og fire minutter. Filmene tager eleverne med både til hovedstaden Kathmandu, til de bjergrige egne i det

Lærerens forberedelse

- Koordiner evt. med n/t-læreren.
- Læs sektionen "Fakta om Nepal" i lærervejledningen. Her bliver du klædt på til at introducere landet.
- Læs også kapitlet "Sådan bruger du materialet" om materialets opbygning og brugen af det.
- Undersøg hjemmesiden, og lav selv en fotohistorie under "Nepals børn", så du kender systematikken.
- Dan dig et overblik over de film, der ligger i læreruniversets filmbank. Vælg dem, du vil bruge.
- Gennemgå forslagene til undervisningsforløbet nedenfor. Læs også opgavearkene med de præcise beskrivelser af opgaver, aktiviteter og faglig bevægelse. De ligger i opgavebanken i læreruniverset.
- Inddrag evt. andre faglærere.
- Tilpas undervisningsforløbet efter dit/jeres behov.
- Reservér faglokaler og computere.

vestligste Nepal og til Terai'et – lavlandet. Filmen giver eleverne et godt indtryk af de nepalesiske børns levevilkår, og hvordan der ser ud i landet.

Bearbejd filmene. Spørg eleverne, hvad de særligt lagde mærke til, da de så filmene. Berør f.eks.:

- Hvad er forskellen på at leve i bjergene, i Kathmandu og i lavlandet?
- Hvad er forskellen på vilkårene for børn i Nepal og i Danmark?

2. Introduktion til "Opdag Nepal"

Websidens "Opdag Nepal" viser mere om livet i landet. Opgaveark 02 giver ideer til at arbejde med det fagligt.

- Vis eleverne siden på Smartboard e.l. Hvad kan man finde her på "Opdag Nepal"?
- Vis nogle af elementerne på siden, f.eks. en lille film, en billedserie og infografikken "Fakta om Nepal". Du kan også sætte eleverne til selv at gå på opdagelse.
- Du kan evt. supplere med at se på

hjemmesidens område "Venner" om nepalesiske børn, der står i centrum for det tværfaglige forløb.

OPGAVEARK 02:

Tag på opdagelse

3. Læsning af elevbogen

Her fordyber I jer i fortællingens univers og træner læsning.

- Lav højt læsning eller selv læsning af kapitlerne i "Det tredje øje".
- Stop op undervejs, og læs de små fakta-bokse, der forklarer svære ord i teksten – og billedteksterne, der giver eleverne ekstra viden.
- Saml op for hvert kapitel, og giv plads til gode samtaler. De kan både tage udgangspunkt i fortællingen, bogens mange billeder og i de tre læselet-fabler, som har almene pointer, der også er relevante for de danske børn.
- Evt. kan du udvide ved at lade eleverne lave en lille tegneserie, der giver et referat af handlingen i et kapitel. Så kan I tage udgangs-

punkt i tegningerne, når kapitlet skal samles op.

I lærer-universet er der et opgaveark med en masse ideer til, hvordan du for hvert kapitel kan spørge ind til elevernes forståelse af handlingen og til temaer som migration, mobning, fattigdom, sjette sans og meget mere.

OPGAVEARK 03: Forslag til samtale.

NB: Træning til små og svage læsere

På siden "Opdag Nepal" finder du både fortællingen "Det tredje øje" og de tre læselet-fabler som skærmbøger med oplæsning side for side.

4. Hvordan arbejder en forfatter?

I filmbanken finder du en film, hvor forfatteren til "Det tredje øje", Kim Langer, fortæller om den rejse til Nepal, han foretog for at skrive sin historie. Han fortæller også om, hvilke valg han har taget, da han skrev historien. I kan bruge filmen til at tale om:

- Det meste ligner sig selv som for 30 år siden, da Kim var i Nepal sidst, men én ting er anderledes. Hvad er det? Tal om mobiltelefonens udbredelse i hele verden.
- Da Kim var i Nepal sidst, kunne man se bjergene rundt om Kathmandu. Hvorfor kan man ikke se dem mere? Tal om forurening.
- Kim skrev det meste af "Det tredje øje" i Danmark. Hvordan kunne han gøre det? Tal om research. Kim var været i landet før og har undersøgt en masse om Nepal ved at læse bøger, søge på nettet og tale med folk, som ved meget om landet.

- Når en forfatter skriver en bog, skaber han det hele i fantasien. Men her har Kim haft virkelige personer og steder at skrive om. Hvad siger Kim om det i filmen?

5. Syng en sang – eller lav en rap med Per Vers

På hjemmesidens "Opdag Nepal" finder du en musikvideo, hvor rapperen Per Vers synger en rap om Nepal.

Per Vers er en ordkunstner af de mere usædvanlige. Han har netop modtaget Modersmåls-Prisen, fordi han "*spredte sproglæde og kan alt med det danske sprog*".

Opgaveark 01 giver dig teksten, så klassen kan synge med. Men det giver dig også mulighed for at lade eleverne selv – evt. gruppevis – skrive deres egne rap-vers til sangen.

Per Vers giver eleverne sine bedste tips til at arbejde med sproget og lave en god rap med samme lyriske struktur som hans egen. I lærer-universets filmbank finder du den fulde musikvideo, hvor Per Vers selv synger det hele – og du finder lydfiler, hvor kun baggrundsmusikken er med, så eleverne kan synge Per Vers' tekst eller selv opføre deres eget rapvers.

- Vis filmen, og lær eleverne at synge sangen eller omkvædet.
- Drøft med eleverne, hvordan der er en særlig struktur i tekstens vers.
- I kan udvide med at lade eleverne lave rapvers, hvor de sammenligner dansk børneliv med børnene i Nepal, som Per Vers rapper om. Der er instruktion i opgavearket.

OPGAVEARK 01: Sangtekst og skriv en rap

6. Introduktion til at lave fotohistorier

Brug Smartboard eller projektor til at introducere elev-universets tre temaer og fotohistorie-værktøj, som ligger på hjemmesiden under "Skole".

- Lav en fotohistorie med klassen, så de lærer systematikken. Brug f.eks. panoramaet "Storbyen" i temaet "Nepals børn" som eksempel.
- Få elevernes input til at skrive noter undervejs inde i panoramaets hotspots – og til at skrive tekster til den færdige fotohistorie.
- Slut af med at se fotohistorien.

Vis eleverne, at man kan åbne en fotohistorie igen og redigere videre.

7. Lav fotohistorier

I hjemmesidens lærer-univers finder du disse opgaver til arbejdet med fotohistorier. Opgaverne rummer litteraturfaglige discipliner og et formidlingsaspekt. Bemærk, at I først kan bruge Opgaveark 04, når I har læst eller lyttet "Det tredje øje" færdig.

OPGAVEARK 04: Genfortælling

OPGAVEARK 06: Fotohistorie om børn i Nepal

OPGAVEARK 07: Fotohistorie om livet i Nepal

8. Lav læseteater over de tre fabler

I elevbogen er der tre korte fabler. I kan bruge fablerne til at lave læseteater, som eleverne kan indøve og opføre i klassen. Se beskrivelsen af opgaven her:

OPGAVEARK 05: Lav læseteater

9. Brug af elevbogens bokse og faktasider

Der er mange sjove og spændende fakta om Nepal i bogens ordforklaringbokse, i billedteksterne og på de tre faktaopslag bagest i bogen. Alt dette kan de større elever bruge til at finde inspiration og mere viden i, når de skal lave fotohistorier. Brug også elevbogen til at tale om forskellen på fiktionstekster og fagtekster.

OPGAVEARK 08: Skriv en fagtekst

10. Afslutning på forløbet

Det er altid en god idé at slutte et temaforløb af med en form for fest. Her er nogle ideer:

- Hold en fest, hvor I laver og spiser retterne dal bhat og momo'er. se Opgaveark 09.
- Alle får en rød plet i panden.
- Syng Nepal-sangen.
- Lav en opvisning, hvor eleverne spiller chungu med elastikbolde, se Opgaveark 10.
- Vis elevernes foto-historier i klassen.
- Hvis eleverne har udført forsøg i natur/teknik kan de vise dem og fortælle om dem.
- Find ideer til andre aktiviteter i Opgaveark 10.

OPGAVEARK 09: Opskrifter

OPGAVEARK 10: Aktiviteter

NATUR/TEKNOLOGI

FORSLAG TIL NATURFAGLIGT FORLØB

Forenklede Fælles Mål

Ved at arbejde med materialet som beskrevet i dette forløb med tilhørende opgaveark understøtter du en lang række færdigheds- og vidensmål efter både 2. og 4. klasse under kompetenceområderne Undersøgelse, Modellering, Perspektivering og Kommunikation.

Der arbejdes bl.a. med, at eleverne får viden om levevilkår forskellige steder i verden, med naturfaglige undersøgelser, perspektivering i naturfag, organismer, mennesket, faglig læsning og skrivning samt kort og naturområder. Samtidig er der i opgaverne taget højde for, at eleverne får mulighed for at bruge kroppen.

FORLØBET

Når du har lavet introduktionen til forløbet, kan du gennemføre resten af det med det antal opgaver, som du synes er passende. Du kan frit sammensætte forløbet og bestemme antallet af aktiviteter, som du vil.

1. Introduktion til forløbet

Vis temafilme "Nepals natur" og "Børnene i Nepal". De varer ca. tre minutter hver. Hvis eleverne ikke har set filmen "Tag med til Nepal", så vis også den. Det er en bredere introduktion til Nepal på ca. otte minutter.

Bearbejd filmene: Spørg eleverne, hvad de særligt lagde mærke til, da de så filmene. Tag evt. disse temaer op, som også dukker op i opgaverne:

- Nepals vs. Danmarks geografi
- Planter i bjergene og i lavlandet (vækstbetingelser)

- Dyreliv i bjergene og i lavlandet (tilpasning)
- Jordskælvet, som ramte Nepal i foråret 2015, er ikke nævnt i temafilme, men du kan godt tage emnet op alligevel. Hvorfor er Nepal udsat for jordskælv? Kan der komme jordskælv i Danmark? Se evt. også de DR-film i lærer-universets filmbank, hvor Joakim Ingversen fra Ultra besøger Kathmandu før og efter jordskælvet.

2. Gæt et nepalesisk dyr (Leg og bevægelse)

Der lever mange forskellige dyr i Nepal. I bjergene er det f.eks. de letfodede bjerggeder og de seje pakæslers, mens dyrelivet i lavlandet byder på krokodiller, næsehorn og elefanter.

I Opgaveark 19 finder du billeder af 16 forskellige dyr, som lever i Nepal. Lav et print, klip billederne ud, og

fordel dem blandt eleverne. Eleverne skal nu på tur mime, hvad det er for et dyr, de har på kortet. Når dyret er gættet, skal eleverne byde ind med, hvad de ved om det pågældende dyr: Hvor lever det? Hvad spiser det? Har det fjender? Er det en truet dyreart? Er det et krybdyr, et husdyr, et rovdyr? Hvilken lyd giver det fra sig? Findes dyret i andre lande end Nepal? Osv.

OPGAVEARK 19: Dyrekort til mimeleg

3. Sæt opgave i gang

I lærer-universet ligger fem opgaveark med aktiviteter, faglig bevægelse og forsøg til natur/teknologi. Du kan bruge så mange af dem, som det passer. Alle kan differentieres, så de kan bruges på flere klassetrin.

Der er en opgave om kost i Nepal og i Danmark. En opgave om forskel på frugt og grøntsager. En opgave om

- Koordinér evt. med dansklæreren.
- Læs sektionen "Fakta om Nepal" i lærervejledningen.
- Læs også kapitlet "Sådan bruger du materialet" om materialets opbygning og brugen af det.
- Undersøg hjemmesiden og lav selv en fotohistorie. Prøv f.eks. "De vældige bjerge" i temaet "Nepals natur".
- Se temafilmen om Nepals natur. Se evt. også andre af filmene, f.eks. DR's film. Vælg, om du vil bruge flere. Du finder dem i filmbanken.
- Gennemgå forslagene til undervisningsforløbet nedenfor. Læs også opgavearkene med den præcise beskrivelse af aktiviteter, faglig bevægelse, forsøg og andre opgaver. Dem finder du i opgavebanken i hjemmesidens lærerunivers.
- Fremskaf evt. materialer til forsøgssopstillingerne.
- Inddrag evt. andre faglærere.
- Tilpas undervisningsforløbet efter dit/jeres behov.
- Reservér relevante faglokaler.

at bygge en hængebro, der kan bære en appelsin. En opgave om vejtrækning og bevægelse i tynd bjergluft. Samt en opgave om, at planter ikke vokser lige godt i al slags klima.

De er alle bygget op efter den naturvidenskabelige arbejdsmetode:

1. Indledning
2. Diskutér fænomener
3. Indkreds undren
4. Formuler spørgsmål ("åbne/lukkede hypotesedannende")
5. Opstil forsøg
6. Udfør forsøg

7. Evaluering af hypotese

OPGAVEARK 11: Hvad spiser du?

OPGAVEARK 12: Eksperiment og brætspil: frugt og grøntsager

 OPGAVEARK 13:
Byg et bjerg.

 OPGAVEARK 14:
Byg en hængebro.

 OPGAVEARK 15:
Bevægelse i de høje bjerge.

 OPGAVEARK 16:
Hvor gror planter bedst?

4. Introduktion til at lave fotohistorier

Hvis eleverne allerede har prøvet at lave en fotohistorie i dansktimerne, kan du springe hele dette punkt over:

- Brug Smartboard eller projektor til at introducere elev-universets fotohistorie-værktøj, som ligger på hjemmesiden under "Skole".
- Lav en fotohistorie med klassen, så de lærer systematikken. Brug panoramaet "Bjergene" i temaet "Nepals natur" som eksempel.
- Få elevernes input til at skrive noter undervejs inde i panoramaets hotspots – og til at skrive tekster til den færdige fotohistorie.
- Slut af med at se fotohistorien.
- Vis eleverne, at man kan åbne en fotohistorie igen og redigere i den.

5. Lav fotohistorier

I hjemmesidens lærer-univers finder du følgende opgavebeskrivelse til at lave tre foto-historier, der er tilpasset til undervisningen i Natur/teknologi:

 OPGAVEARK 17:
Fotohistorie om Nepals natur

TVÆRFAGLIGT

FORSLAG TIL FORLØB OM HIMALAYAS GLEMTE BØRN FOR 3. OG 4. KLASSE

Forenklede Fælles Mål

Ved at arbejde med materialet som beskrevet i dette forløb understøtter du en række færdigheds- og vidensmål i flere fag, bl.a. disse:

I Dansk skal eleverne efter 4. klasse kunne:

- Dramatisere tekster og temaer sammen med andre
- Udtrykke sig kreativt og eksperimenterende
- Indgå i dialog i mindre grupper
- Have viden om ligheder og forskelle i sprog på tværs af sociale, geografiske og kulturelle skel

I Billedkunst skal eleverne efter 5. klasse kunne:

- Udtrykke ideer og betydninger visuelt og formidle viden med billeder

I Natur/teknologi skal eleverne efter 4. klasse:

- Have viden om levevilkår forskellige steder i verden og kunne sammenligne egne levevilkår med andres

Lærers forberedelse

- Læs sektionen "Fakta om Nepal" i lærervejledningen. Læs særligt kapitlerne "Himalayas glemte bjergbørn" og "På besøg: Pujas dag i lejren". Her bliver du klædt på til at introducere problematikken og svare på spørgsmål.
- Besøg 2015.ulandskalender.dk og klik på knappen "Venner". Her er portrætter af fire migrantbørn. Hvert af dem er bygget op af de samme elementer:
  - Barnets forside med indgang til alt, du kan opleve om barnet.
  - Vennebog: En side, hvor barnet beskriver sig selv i korte fakta.
  - Overblik: Et overbliksbillede af, hvor barnet bor.
  - Film: Kort introfilm om barnet.
- Besøg ... f.eks. Puja: Artikelsider med ekstra tekster, småfilm og billedserier om barnet.
- Se "Opdag Nepal" på hjemmesiden. Lidt nede ad siden, under området "Børn", er der en aktivitet, som modstiller et dansk og nepalesisk barns hverdag. Prøv den.
- Gennemgå forslagene til undervisningsforløbet nedenfor.
- Inddrag evt. andre faglærere.
- Tilpas forløbet efter dit behov.
- Reserver evt. computere.
- Lav et print til hver af eleverne af Opgaveark 19: Vennebog
- Evt. skal I også bruge et lille foto af hver elev, som kan limes ind i de vennebøger, de selv kan lave.

FORLØBET

I det tværfaglige forløb skal eleverne i en dramatiseret form sammenligne et dansk barns dagligdag og et nepalesisk migrantbarns hverdag og vilkår i de fjerneste områder af Nepals Himalayabjerge.

Der er både forskelle og ligheder. Migrantbørnene bor på stejle bjergsider i op til 4.000 meters højde. De lever i et barsk klima med kulde, blæst og sne, som gør tilværelsen til en evig kamp for at skaffe mad. I forløbet kommer dine elever tæt på fire af migrantbørnene:

- Pigen Puja på 10 år og drengen Gokul på 12 år må flytte ned i dalen sammen med deres familier halvdelen af året, fordi der bliver så koldt i bjergene om vinteren. Her bor i de i telte af presenninger og kan kun komme i skole en gang imellem.
- Pigen Mamata på 11 år og drengen Arjun på 9 år bor derimod oppe i bjergene hele året. De bor i solide stenhuse, og familien laver mad over bål. Når de går i skole, foregår undervisningen tit udenfor.

1. Introduktion til forløbet

Indled med at fortælle om migrantfamilierne i det vestligste Nepal. Fortæl om:

- Hvorfor migrerer familierne
- Hvordan skader det skolegangen
- Migranternes liv i lejren

Brug eventuelt Google Earth til at vise eleverne, hvor vi er henne. Søg på Pandusain, Nepal. Hvis du zoomer ind, er det tydeligt, hvor bakket og uvejsomt landskabet er her i denne

del af landet, og hvor tæt vi er på Himalayas snedækkede toppe.

Gå nu ind på siden Opdag Nepal under emnet "Børn" lidt nede ad siden.

Her kan eleverne sammenligne et hverdagsdøgn for et dansk barn og et migrantbarn: Hvilke forskelle og ligheder er der?

2. Skriv selv en vennebog

På hjemmesiden i børne-universet finder du i topmenuen det store menupunkt "Venner" (som vi nævnte ovenfor).

Her har børnene Puja, Gokul, Mamata og Arjun hver udfyldt en vennebog om sig selv.

I denne opgave skal eleverne selv udfylde hver sin egen vennebog og sammenligne dem med de nepalesiske børns.

- Del en tom vennebog ud til hver af eleverne. Det er blot en enkelt side, og skabelonen ligger klar til kopiering i Opgaveark 19.
- Eleverne udfylder deres vennebog og limer foto af sig selv på den.
- Gå nu ind på siden "Venner" på projektoren. Vis eleverne, hvordan de her kan møde Puja, Gokul, Mamata og Arjun.
- Læs de fire nepalesiske børns vennebøger. Dette kan I enten gøre samlet i klassen eller i små grupper, hvis eleverne har adgang til computere eller iPads i klassen.
- Tal om indholdet af vennebøgerne. Hvad er der af forskelle og ligheder?
- Nu skal eleverne bytte deres egen vennebog med en anden elev i klassen. Så skal de præsentere den

anden elev i jeg-form på baggrund af oplysningerne i den andens vennebog.

- Vennebøgerne kan hænges op i klassen.

I kan udvide opgaven med at gå tættere på de fire migrantbørns dagligdag. Inde i filmbanken i lærer-universet finder du en længere film om hvert af de fire børn. De film varer ca. 7-9 minutter pr. stk.

Opgaveark 19: Vennebog

3. Dramaopgave: Vi er Himalayas glemte børn

På siden "Venner" på hjemmesiden kan I få meget mere at vide om de fire migrantbørn. Herinde er deres hverdag nemlig også dokumenteret uddybende både i tekst, billeder og film.

- Inddel klassen i fire grupper, og tildel dem et migrantbarn hver. Gruppernes opgave er at lave en dramatisering af dette barns hverdag i tre akter: morgen, middag og aften.
- Med denne opgave skal eleverne tilegne sig et stof, disponere og formidle det i en dramatisk form. Sørg for, at eleverne også bruger krop og bevægelse, når de præsenterer stykket.
- Se film: På hjemmesiden i filmbanken i lærer-universet finder du en lidt længere film om hvert af de fire migrantbørn. De er længere end de små film inde i "Venner" (de varer 7-9 minutter pr. stk.) og bringer jer tæt ind på dagliglivet for

hvert af de fire børn. Du kan dog udelade dette punkt, hvis du helst vil have dine elever til at skulle researche al information selv.

- Research: Eleverne læser tekster, ser film og billedserier på hjemmesiden om det barn, de skal arbejde med. Gruppen kan evt. dele sig ind i en morgen-, en middags- og en aften-gruppe.
- Tilrettelæggelse: Grupperne beslutter sig for, hvad de vil fortælle om i en dramatiseret form, og hvordan de vil gøre det.
- Scenografi: Bliv inspireret af billederne fra de fire børns hverdag. Hvordan ser der ud i lejren og i skolen? Find nogle få, enkle rekvisitter (f.eks. dunk til at hente vand i, telt/presenning, tøj, gryder, transistorradio e.l.), og lav evt. enkle kulisser, der skaber en flot ramme omkring scenerne.
- Grupperne øver sig.
- Opfør stykket: Når eleverne opfører stykket, skal de vælge en hovedperson, der fortæller. Hovedpersonen fortæller i jeg-form: "Hej. Jeg hedder Puja. Jeg bor her i teltlejren sammen med min familie. Når jeg vågner om morgenen, er det første jeg gør at....". De andre elever kan spille familiemedlemmer, venner eller dyr.
- Evaluér: Hvad har grupperne lært om migrantbørnenes hverdag ved at opsætte stykket? Og hvordan er der forskelle og ligheder i hverdagen for de danske børn og for migrantbørnene?

Forslag til variation

Hvis I kan overskue det, kan opgaven udvides med, at alle grupperne opfø-

rer to stykker samtidig, så vi ser et nepalesisk og et dansk barns hverdag simultant morgen, middag og aften. På den måde lægger I større vægt på sammenligningstemaet, og der er flere roller, som skal spilles.

4. Perspektivering: Lav en fotohistorie om Himalayas børn

For at perspektivere forløbet kan eleverne slutte af med at lave en fotohistorie om Himalayas glemte børn. Gå ind under "Skole" på hjemmesiden. Vælg temaet "Nepals børn" og herefter "Fortæl om at være barn langt oppe i bjergene". Her skal eleverne finde og udvalge syv fotos af dem, som de vil bruge til at fortælle historien med.

2015 BØRNE- U-LANDS KALENDER

DET TREDJE ØJE, LÆRERVEJLEDNING

FORFATTER: Michael Larsen m.fl.

FOTO: Jeppe Gudmundsen-Holmgreen,
Michael Larsen, CARE Danmark m.fl.

LAYOUT, REPRO OG PRODUKTION:
Morten Bak Grafisk Design, Publikum Kommunikation

REDAKTION OG PROJEKTLEDELSE:
Christian Vaabensted, Publikum Kommunikation

TRYK: Center Tryk

Sat med Circular

WEBSITET: 2015.u-landskalender.dk rummer en lærersektion med opgaver, film og materialer. Der er også en åben sektion for alle børn med film, fakta og billeder om landet og livet i Nepal.

Websitet rummer desuden en lukket sektion med interaktive opgaveforløb for elever med UNI-Login. Samme sektion kan hentes som gratis iPad-app i App Store.

Websitet og iPad-app'en er udviklet af Pluralis ApS.

ELEVBOG: Der er en tilhørende elevbog, "Det tredje øje". Elevbogens fortælling og dens tre små fabler findes også på hjemmesiden som web-bøger med tekst og højt læsning af hver side.

Bøgerne kan hentes som PDF på 2015.u-landskalender.dk.

Trykte bøger kan bestilles på www.danida-publikationer.dk.

ISBN (trykt udgave): 978-87-90656-42-3

ISBN (PDF-udgave): 978-87-90656-43-0

ISBN (trykt klassesæt): 978-87-90656-44-7

Udgivet af Udenrigsministeriet

Synspunkter, der kommer til udtryk i materialerne, er forfatternes og ikke nødvendigvis sammenfaldende med Udenrigsministeriets.

Det rummer materialet

Lærervejledning: Fakta og baggrund om Nepal. Grundig lærervejledning til forløb og opgaver.

Elevbog: Spændende fortælling af Kim Langer om ”Det tredje øje”. 3 sjove nepalesiske fabler med lavt lix. Masser af tegninger, fotos og fakta.

Læsestøtte med skærm-bøger og lydbøger: Elevbogens fortælling og de tre fabler kan du i år finde på hjemmesidens ”Opdag Nepal” – både som rene lydbøger og som skærm-bøger, hvor eleverne kan læse teksten og høre den oplæst side for side. De er indtalt af rapperen Per Vers.

Lærer-univers på hjemmesiden: Opgavebank, billedbank, filmbank og meget andet. Forløb, der er målrettet flere fag og niveauer fra 1. til 4. klasse.

Elev-univers på hjemmesiden: Komplet og nemt værktøj til at producere fotohistorier med billeder, tekst og lyd. Fagligt styrede researchforløb i panoramaer med billeder og faktatekster. Alle vigtige tekster undervejs kan eleverne få læst højt. Alt arbejde gemmes automatisk med UNI-Login.

iPad-app: Alle de samme funktioner som i elev-universet – men som gratis iPad-app, hvis I hellere vil arbejde på tablets.

Børne-univers på hjemmesiden: I ”Opdag Nepal” er der film, fakta, quizzer og billedserier at gå på opdagelse i. Plus den nye sektion ”Venner”, hvor man kommer helt tæt på fire børn fra Nepal.

Låge-julekalenderen: Hvis eleverne får den traditionsrige julekalender i pap, vil de også møde U-landskalenderens Nepaltemaer her.

Udsendelser i tv på DR: På Ramasjang og Ultra sender DR i efteråret 2015 en hel række forskellige U-landskalenderfilm om Nepal.

Find det hele på:
2015.u-landskalender.dk

UDENRIGSMINISTERIET

DANIDA

DANMARKS
UDVIKLINGSSAMARBEJDE

I samarbejde med:

